

Cerkveni

GLASILO SLOVEN
SKIH CERKVENIH
GLASBENIKOV

Glasbenik

ŠT. 1, 2

JANUAR ♦ 1939 ♦ FEBRUAR

LETO 62

Dr. Alojzij Merhar:

Cerkveni himni.

(Obvestilo in pojasnilo k slovenskemu prevodu.)

Na čelo tega sestavka postavimo najprej davno znano, a še vedno veljavno geslo Pija X.: Vse prenoviti v Kristusu. Ta obnova se tiče tudi umetnosti in med umetnostnimi vrstami ne nazadnje pesništva. Pri tem pa ne gre za lepota vprašanja, marveč za celoto, za jedro človekovo: za njegovo voljo in čustvo. Srce hrepeni po svoji obnovi. Kaj naj koristi srcu zgolj lepota vrednota v umetnosti in v pesništvu brez notranjega doživetja? Srce hrepeni po močnem, živem idealu, ki ga pa izven krščanstva doseči ne more. »Krščanstvo je duhovno hrbtišče zapadne kulture; nazaj ne moremo; s krščanstvom stoji in pade naša kultura« (Papini). Naša kri in duša ne more zavreči spomina na dvatisočletne skušnje krščanstva. Umetnost in pesem vsakega naroda nosi pečat njegove vere in miselnosti, naša — tega ne more tajiti niti brezbožnik — je prejela svoj značaj v krščanstvu. Ta pečat in značaj se sicer more pri posamezniku razbrisati, toda v narodu in v njegovi kulturi ostane neizbrisljiv. »Ljudje so le toliko časa plodoviti, dokler so verni; ako niso več, potem le še posnemajo in ponavljajo,« je mislil globokoumni Goethe. Vsaka doba ima take voditelje in preroke, kakršne zasluži. Kultura vsakega naroda pada ali raste z njegovim verskim gibanjem. »Rinnova te, o Creatura, tu hai angelica natura,« je zaklical ne samo italijanskemu, dvanajstemu, marveč tudi našemu, dvajsetemu stoletju Jacopone da Todí, ki ga je spet odkrila poveljna mladina.

Njih početek in razvoj.

Sodobna mladina je spoznala vrednost cerkvenih himnov. Nobena umetnost človeka tako ne očiščuje in ne navdušuje kakor pesem, ki jo poje množica. To so vedeli tudi stari Grki, ki so pri javnih slovesnostih peli verske pesmi v mogočnih zborih. Vse te slovesne pesmi so bile večidel ljudskega izvora. Pri starih Latincih pa je bilo to drugače. Tudi oni so pri bogoslužnih dejanjih veliko prepevali, a to niso bili cerkveni himni, kakor jih poznamo danes, marveč so bili zlasti psalmi in drugi svetopisemski teksti. Toda Cerkev, ki je v svoje krilo sprejela vse umetnosti, ne zaradi njih, marveč zaradi Boga in da človeka dviga k Bogu, je v četrtem stoletju polagoma v svoje bogoslužje

uvrstila tudi svete himne. Himni pa niso nikak posnetek poganskih verskih spevov, marveč so izvirno cerkveno delo. Ne tičejo se doživetja posameznikov, marveč opevajo življenje vsega krščanstva. Zato je umevno, da so začetniki cerkvenih himen večkrat neznani, kakor pesniki in pisatelji narodnih pesmi. Tudi cerkveni himni so ponarodeli med krščanskim ljudstvom. Ako jih kje in kdaj sedanost še odklanja, tega niso krivi himni, marveč pokvarjen okus sedanjih dni. Mnogi so pravi biseri, iz njih se je razvila ljudska cerkvena pesem. Takih pesmi je s časoma v krščanskem ljudstvu vstalo in se jih nabralo na tisoče in tisoče. Cerkev je za svoje bogoslužje izbrala izmed njih le najpopolnejše in najpomembnejše. Tudi v tem je njih vrednost in odlika. Več o tem v tretjem odstavku.

Za nekatere himne pa bi mogli navesti tudi ime dotičnih pesnikov. Vendar bi seznam teh imen ne bil posebno številen. Začeli bi s svetim Efreom, Sircem († 373), ki bi ga morali imenovati početnika cerkvenih himnov. Veliko pobudo za pevanje cerkvenih pesmi je dal sveti Hilarij († 367). Bržčas je bil prav ta škof iz Poitierja na Francoskem najznamenitejši in najzaslužnejši pobuditelj cerkvenih himnov. Po njegovem zgledu se je za cerkveno pesem zavzel sv. Ambrozij († 397), ki je tudi sam zložil več svetih himnov, »da bi ljudstvo v stiski in strahu ne obupalo«, tako poroča o sv. Ambroziju sveti Avguštin. Seveda ne smemo misliti, da je sveti milanski škof šele v silni narodovi nesreči hipoma prišel peti cerkvene himne, marveč jih je zložil že mnogo prej in jih je le pri tej priliki razglasil množicam. Ambrozijeve himni so hitro zasloveli in se razširili daleč preko mej njegove škofije. Nekoliko so se tem novostim upirali le v Rimu, dokler ni sv. Benedikt s svojim redovnim pravilom tudi v bogoslužje svojih bratov uvedel cerkvenih himnov. Med pesnike cerkvenih himnov bi mogli na odličnem mestu naštet še sledeče himnospevce: Prudencij (umrl okrog l. 405) je zložil nekaj krasnih himnov, ki jih beremo v brevirju. Sedulij (5. stol.), ki je poleg drugih spesnil Marijin pozdrav: »Salve, sancta parens«. Venancij Fortunat († 603), ki je kot velik cerkveni pesnik našel mnogo posnemalcev, zlasti po svoji postni pesmi: »Pange, lingua, gloriosi«. Sv. Gregor Veliki († 604) je še bolj kot himnik znan kot strog liturgik. Omenimo še pesnika cerkv. himna: »Veni, Creator Spiritus«, ki je Raban Maver († 856).

Ta imena pomenijo višek cerkvenega pesništva. Že doslej, recimo do konca 9. stoletja, bi mogli himne po njih vsebini razdeliti v dva dela: to je v himne, ki versko skrivnost opevajo, in v himne, ki versko resnico razlagajo in jo branijo nasproti krivovercem. Umevno je, kolikor več dobi razum, toliko manjši delež ima pri tem srce, to se pravi, pesem postaja hladna, razumska, sholastična. To moremo videti že pri velikem mojstru sv. Tomažu Akvincu. Pa njegovi himni so še lepa mojstrovina, za njim pa so vstali drugi, ki niso imeli več takega pesniškega zanosa, zato so v svojih himnih pokazali sicer veliko umske jasnosti, pa le malo srčne toplote. Pesnik Adam svetega Viktorja, če se res morejo najlepši himni te dobe pripisovati njemu, stoji kot veličasten vrh med njimi. V poznejšem srednjem veku pa cerkveni himen pada, vendar pa nastane tudi v tej dobi krasna cerkvena pesem »Stabat Mater«, ki naj bi jo bil zložil Jacopone da Todi. Veliko je temu zastoju kriva renesansa, ki je poveljevala stare klasike in ubijala cerkvene pisatelje in pesnike. Papež Urban VIII. v 17. veku je mislil sicer dobro, ko je obnovo cerkvenih himnov izročil štirim klasično izobraženim jezuitom. Od vsega tega utrudljivega dela so ti popravljalci cerkvenih himnov dosegli edino pohvalo: »Accessit latinitas et recessit pietas: latinščina pridobi, pobožnost izgubi.« Tudi v naši dobi se še vedno pojavljajo glasovi, da bi bilo treba cerkvene himne še v marsičem zboljšati ali jih nadomestiti z drugimi. Kolikor moremo soditi po najnovejših himnih, se bo to v hvalo cerkveni pesmi zgodilo v prihodnosti.

Zahteve za cerkveni himen.

Katere pa so glavne zahteve za cerkveni himen? Rečemo »himen«, ne »himna«, da s tem takoj razlikujemo slovesne pesmi, ki se pojo v cerkvi od onih, ki se pojo izven cerkve v čast domovini, narodu in podobne. To razliko poznajo tudi Hrvatje ter jo imajo tudi Nemci in Francozi. Pesem, ki more biti prištetá med cerkvene himne, mora biti predvsem — pobožna. Mora namreč nositi v sebi spomin na Boga in kazati pot k Bogu. Vendar ni še dovolj, da je taka in da se kot taka poje v cerkvi, ampak jo mora tudi Cerkev sprejeti med latinske cerkvene himne. To je torej zadeva Cerkve in njene liturgije. Vprašanje torej nastane: Kaj zahteva Cerkev pri tem sprejemu cerkvenih himnov? Predvsem tri zahteve z ozirom na tri okoliščine. Prva: pesem **bodi povsem prikladna za pevanje**, ne za branje ali podučenje. Kar se torej težko bere ali izgovarja, se tudi težko ali še težje poje. Česar ne razumeš pri branju, boš še manj mogel umeti pri petju. Kar ni jasno razumu, tudi srca ne more ogreti. Druga: Ker je pesem namenjena ljudskim množicam, **bodi čim bližja ljudski govorici**. Himni sv. Ambrozija so zato tako čudovito vplivali in se tako vsepovsod udomačili, ker jih je pesnik naslonil na ljudsko govorico in metriko. Tretja: **Pesem mora služiti liturgičnemu redu**, obredu in pokretu. Iz tega je razvidno, da ni mogoče ustavljati novih cerkvenih himnov brez novih cerkvenih praznikov; zakaj stari prazniki že imajo vsi svoje določene liturgične pesmi. Cerkveni himni se pojejo navadno v treh dnevnih razdelkih: pred praznikom jutranjica in hvalnica; na praznični predpoldan — hore; na praznični popoldan po večernicah s sklepno hvalno pesmijo.

Ne recimo, da naš narod ne mara svete knjige, svete pesmi; samo iz naroda mora biti vzeta in res za narod, kar se piše in poje. **Pesnik svete pesmi mora misliti in čutiti z narodom**. Kdor polaga v pesem le svoje osebne domisleke, le svoja lastna čustva brez pogleda na ljudstvo, brez ozira na zahteve in razporeditve družbe okrog sebe, tega pesem ne bo mogla prevzeti ljudskih množic. In koliko takih pesnikov je vstalo in koliko takih pesmi je nastalo v zadnjih desetletjih vsepovsod po knjižnem svetu. Ta podajanja lastnih domislev in čustev so imenovali: ekspresionizem. To se razume, da je bila v dobi ekspresionizma žetev za cerkveno pesništvo le skromna. Nastopila pa je nova mladina in z njo novo mišljenje in čutenje. Ne posameznik, marveč skupnost je tisto, kar je vredno najboljših src in sil. Liturgično gibanje je odkrilo žive studence svetega pesništva. Mladina je dozorela za poezijo cerkvenih himnov. Pri vseh katoliških narodih se v tem liturgičnem gibanju porajajo ali prebujajo pesniki k novemu duhu na novem parnasu, ki cvete že od davnih dob na vrtovih svete Cerkve, zlasti v cerkvenih himnih. Naj ne bomo med poslednjimi Slovenci, ki bomo s svojim prevodom cerkvenih himnov stopili v zbor krščanskih narodov, ki v skupni cerkveni pesmi pojo hvalo Kristusu Kralju. Slovenski prevod izide v dveh delih. Prvi del je že dokončan in obsega dnevne himne in himne cerkvenega leta, kar se tiče Gospodovih praznikov. Drugi del pa se pravkar dokončava in vsebuje himne svetniških, predvsem Marijinih praznikov.

Na bodrilno besedo Janeza Kalana v zadnji dvojni številki »Cerkvenega Glasbenika« naj povem, da sem prevodu cerkvenih himnov posvetil trud in delo dolgih časov. Morda je tudi v tem vzrok, zakaj se je tudi sicer moja pesem najrajši mudila pri verskih nagibih. Že kot bogoslovec sem na pobudo tedanjega spirituala dr. Fr. Ušeničnika priredil nekaj himnov v čast Srcu Jezusovemu. K nadaljevanju tega dela me je pozneje vzbudil vseučiliški prof. dr. Fr. Lukman. Toda katehetska služba na gimnaziji mi je dopuščala le malo časa za pesniško delo. Škof dr. A. Jeglič, ki nam je prestavil in razložil psalme, je želel, naj sledim za njim in pričem prevajati cerkvene himne.

Mnogostransko delo v raznih kongregacijah me je pa toliko oviralo, da nisem mogel ustreči niti p. Hugolinu Sattnerju, ki me je ponovno prosil, naj mu prevedem vsaj himne za praznik sv. Rešnjega Telesa. Naposled sem bil vendar sproščen vseh ovir in bremen, da sem mogel zopet misliti na davno izraženo željo svojih pobudnikov, katerim se je predlani v novembru pridružil še p. M. Turnšek S. O. Cist. Z veliko vnemo in ljubeznijo in z daljšim študijem sem začel pripravljati in prevajati cerkvene himne, katerih vsakega sem po sedemkrat pregledal in presodil, preden sem ga uvrstil h končni ureditvi. Kako težavno je bilo to delo, bi mogel povedati dr. Gregorij Pečjak, s katerim sva svoj čas skupno prestavljala nekatere cerkvene himne za molitvenik »Večno življenje«. Tako mi je le počasi dozorevalo delo mnogih let.

Njih vrednost in posebnost.

Ako se z umevanjem poglobimo v himnodiko, kakor se imenuje to pesnenje, spoznamo, da so bili to pristni bogonadarjeni pevci, ki so se v stanovitnem življenju s Cerkvijo naučili čutiti z božjim ljudstvom in so torej poklicani glasniki njegovih dušnih zadev pred Bogom. Zgodilo pa se je, da je veda, ki se je ponosno imenovala »natančna«, mnogokaj škodovala poeziji, omalovaževala in zmanjševala njeno vrednost in pomembnost, kar je zadelo zlasti cerkveno pesem. Niti tako daroviti pesnik, kakor je bil Jakopone da Todi, se ni mogel uveljaviti s svojimi močnimi verskimi pesmimi. Toliko bolj so se pozabili stari cerkveni himni, in kdor je imel sicer pesniške zmožnosti, se je skorajda bal in sramoval, da bi jih posvetil cerkveni umetnosti. Ker pa tudi v tisti žalostni dobi Cerkev ni nehala vernih mpožic budit in vneti k petju, so se pojavili bolj ali manj nadarjeni stihotvorci, ki so si prizadevali dopolniti vrzeli v cerkvenem pesništvu. Tako je nastalo na tisoče in tisoče svetih pesmi, ki so se ob raznih praznikih pele po raznih škofijah. Izmed 35 tisoč jih je Cerkev za splošno liturgično službo izbrala le kakih dve sto najboljših, najlepših in najznačilnejših. Ta izbor daje izbranim himnom le še večjo vrednost in veljavo, tako da morejo tisti, ki jih pojo ali bero, videti v njih res **božje delo svete Cerkve**. To pa je bil tudi glavni nagib prevajalčev: podati velike misli pretekle dobe našim slovenskim dušam v slovenskem jeziku. Naj se dvigujejo in vzgajajo ob globokem himnu nadarjenega pesnika, ki je večkrat neznan, ker je tako hotel sam. V mnogih primerih je bil to preprost menih.

Pesnik cerkvenih himnov ne išče in ne opeva, kar je njegovega, marveč kar je Kristusovega; Kristusove so pa v prvi vrsti neumrjoče duše. Zato zavzemajo himni vsega človeka, v vsem njegovem vsakdanjem življenju, delu in trpljenju. Vse stvarstvo z vsemi svojimi čudovitimi lepôtami je zajeto v teh cerkvenih pesmih kot božje vabilo in dramilo vernikom: Vse je vaše, vi pa ste Kristusovi. Malokdaj in malokje najdete pri svetnem pesništvu toliko varčnosti v besedah in obenem toliko bogastva v mislih kakor v cerkvenih himnih. Tu sta se v poeziji našli in strnili narava in milost. Ko človek bere in premišlja to globoko vsebino v preprosti metriki, bi za marsikatero svojih pesmi želel, da je ni zložil. V tem pogledu je prav resnično, kar je dr. Pregelj zapisal v svojih Osnovah: »Dandanes pravi pesnik noče več služiti na ta način: ne javnosti ne svoji zabavi; ne zapravlja več svojega daru, ne verzificira več...« Še Martin Luter, ki ni bil brez pesniškega duha, je za svoje krščansko občestvo raje segel po cerkvenih himnih in jih predstavil, kakor da bi sam zlagal izvirne. Mi pa hočemo biti le prevečkrat povsod izvirni brez ozira na nevarnost, da utegnemo biti manj cerkveni in torej bolj prazni. Le pogledjmo vse te neštevilne naše verske pesmi, pa jih primerjajmo s cerkvenimi himni in spoznali bomo, koliko moštva in svetosti se kaže v

teh poslednjih, namreč v cerkvenih himnih in nasprotno, kako malo tega je v naših verskih pesnitvah. Vendar je tudi slovenski jezik sposoben in prikladen za cerkveno himnodiko, kakor je pokazal tudi Župančič s svojim spevom »Dies irae«. (Zarje Vidove: 15. str.)

Pa pogledjmo nekoliko podrobno posebnost cerkvenega himna. Vsaka kitica v himnu je celota zase, včasih le en sam stavek. Kakor v Gospodovem očenašu imamo v himnu vselej nagovor, za katerim sledi prošnja. Ta prošnja se v različnih časih ponavlja v različnih načinih, le sklepna kitica ostane mnogokrat nespremenjena. Prav to pa nam cerkvene himne napravlja tako prikupljive in domače. Prevajalec, ki hoče prikupnost in domačnost vsaj kolikor mogoče ohraniti v svojem prevodu, mora gledati na tri reči. Zvest mora biti: misli, obliki, besedi, kakor jo najde v izvirniku. Lažje je zadostiti prvi in drugi zvestobi, težje tretji. Nič ne smeš dodajati, nič odvezovati, nič zvedeniti, nič pretiravati. Kar najdeš v izvirniku izraženo z enim stihom, skušaj enako povedati tudi v prevodu. Pri vsej težkoči je za slovenskega prevajalca posebna sreča ta, da je naš slovenski jezik res krepak in jednat. Cerkevni himni navadno nimajo in ne marajo rime. Akoprav izzvenevajo včasih posamezni verzi kakor rime, se vendar to ne dogaja zaradi pesniške, marveč zaradi slovniške skladnosti. Cerkevni himni smatrajo rime za nepotrebno lepotičenje, ker tudi tukaj velja umetniško pravilo: gloria ecclesiae ab intus. Cerkevni himni se odlikujejo po lepoti svojih misli in bogatih podob, povzetih iz narave. Za marsikatero besedo je bilo treba mnogokaj iskanja po različnih slovarjih in vpraševanja pri naših najboljših slovničarjih. »Če ni drugače,« je svetoval dr. A. Breznik, »pa si besedo sam naredi.« Zares je prevajalcu treba, da si jezik sam ustvari. Pa kako?

Predvsem tako, da bodo prevedeni himni res slovenske pesmi. Ako bi se jim prevod le preveč poznal, bi mogli tudi o teh prevedenih pesmih reči: pomnožil si njih rod, toda ne naše radosti. Zato mora biti prevajalcu na razpolago vsa obilica slovenskih besed; le ne vemo, zakaj nam jih je dr. M. Pleteršnik s tolikim trudom zbiral in zbral, če ne bi sedaj marljivo segali po njih. Nikomur bolj kakor prevajalcu cerkvenih himnov je treba, da zavržene besede dvigne in oplemeniti, zastarele zopet oživi, če misel zahteva, tudi nove naredi. Izločiti pa mora na vsak način vse one, ki bi pomenile kako miljeno, dražestno igrakanje z besedami. Ves prevod pa bodi narejen s potrebno liturgično vnetostjo, kar se more res naposled še najprej pričakovati pri duhovniku. Seveda bi bilo najbolje, ko bi bil tudi prevajalec poln pobožnega in svetega duha, kakor je bil obilokrat prvotni pevec, vendar ker so cerkevni himni po svoji vsebini večidel spokornega duha, se tudi manj vredno srce s toliko večjo ljubeznijo oklene tolažilne in rešilne misli, ki jo vsebujejo svete cerkvene pesmi. Po svoji globoko občuteni in iskreno podani vsebini govori vsak cerkevni himen Kristusovo veliko besedo: »Ne potrebujejo zdravnik zdravi, ampak bolni. Pojdite in se poučite, kaj se pravi: 'Usmiljenja hočem in ne daritve.' Nisem namreč prišel klicati pravičnih, ampak grešnike.« (Mat: 9, 12–13.) Prav tega Kristusovega duha so prežeti vsi cerkevni himni, zato pravi sveti Avguštin o njih, da so mu olajšali in oslajšali vrnitev h Kristusu.

Kar se tiče metrike, je več kakor dve tretjini cerkvenih himnov zloženih v jamskem dimetru. Ako metrično posamezen verz natančneje preiskujemo, bomo našli, da je moralo biti pri tem odločilno, sicer nepoznano in pozabljeno, pravilo muzikalnosti. Po dveh srednje krepkih udarcih sledi tretji z glavnim naglasom in močnim poudarkom, ob katerem izzveni zadnji naglas le še v rahel izdih. Postavimo za zgled Adventno hvalnico:

Ko prideš zopet drugikrat...

Metrično se to ne more zapisati drugače, kakor takole:

u l o l o l o l

Tako se, ne brez razloga, končujejo skoraj vsi verzi s tri- ali večzložno besedo. Sveti Ambrozij, ki je bil v himnodiki tako vseskozi stilist, je na koncu vsakega verza postavil besedo v daktilu, ki nosi torej en sam naglas: témpora — évocat — déserit — réspice — sólvitur. S podobnim čutom je skušal tudi prevajalec podati sleherni verz v slovenskem jeziku, kolikor mogoče tudi z isto besedo. Pričujoče pojasnilo bi moglo biti nekak kratek uvod v umevanje cerkvenih himnov. Kdaj izide slovenski prevod, danes še ne moremo prav reči.

Mislimo, da knjige cerkvenih himnov ne bo nihče odklanjal, ako jo podamo v roke teh, ki so pripravljeni živeti v Cerkvi in s Cerkvijo.

H sklepu naj dodamo cerkveno hvalnico za praznik Kristusa Kralja. Pesem bi se najprimerneje mogla peti ob letošnjem kongresu Kristusa Kralja v Ljubljani.

HVALNICA KRISTUSU KRALJU

Razvija Kristus prapore
po širnem svetu zmagujoč:
Rodovi, vdano pridite,
vseh kraljev Kralju pévajte.

Orožja se ne bliskajo,
pogodbe v miru sklenjene
edinost zvésto branijo,
očuvan red je vsepovsod.

Kraljestev noče jármiti
ne siloma ne strahoma,
na les povzdignjen vzvišeni,
pritegne vse z ljubeznijo.

Zare zvestobe prstani,
lepo mladike rastejo,
cveto na pragih lilije
med čednostmi domáčimi.

O, zemlja, trikrat blažena,
ki v Kristusu si vladana,
hitiš postave spólniti,
človeštvu dane z visóčin.

Naj zaželena tista luč,
presladki Kralj, nam zažari,
naj v mir sijajni potopljen
ves svet te moli vdánostno.

Naj tebe, Jezus, hválimo,
ki vodiš žezla zémeljska,
z Očetom, z Duhom svetim vred
od vekomaj do vekomaj.

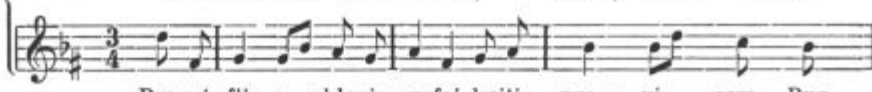
Dr. Josip Čerin:

Foersterjeva »spokorna« (staroslovenska).

(Cecilija I. 1901, str. 115.)

Ta napev je nastal iz napeva, ki je napisan v Psalteriolum, Coloniae 1642 k latinskim besedam:

1642:
Sal-ue mundi sa-lu-ta-re, Salue, salue Je-su

1733:
Pre-mi-lli o zhlovig grefni, kaiti pra-vi sam Bug

cha - re, cru-ci tu - ae me ap - ta - re vel - lem ve - re
 vezh-ni, Na tuo - je pu - sled - nie re - zhi ver-si
 tu scis qua - re, Da mi - hi tui co - piam,
 dostkrat tvoje o - zhi. 26 kitic.

Posebnost te latinske melodije je, da sestojijo vsi stavki iz samih prim in sekund, razen na zloge salutare in scis quare!

Slovenska pesem je prvič napisana v rokopisni pesmarici, ki jo je spisal 1733 Antonius Wider parvista. Besedilo je tu prva pesem »De 4. novissimis«. Cantus 2. dus, Tertius, Quartus so brez melodije. — V poznejših slov. pesmaricah ali molitvenikih nisem našel nikjer več besedila. Melodija je porabljena v nemških tiskih povsod cela, Wider je vzel le posamezne odstavke (kakor je to naredil sploh pri mnogih melodijah, ki jih je napisal). V nemških pesmaricah je ostala porabna za tekst, kakor v l. 1642. k latinski pesmi: Rhythmica oratio ad unum quodlibet membrorum Christi patientis et a cruce pendentis, kakor jo je spesnil sv. Bernhard iz Clairvauxa.

Nemški »Psalterlein«, ki ga je izdal exjezuit Joseph Mohr, Regensburg 1891 (1899 že peta izdaja), ima melodijo k besedilu »Dich, o Heil der Welt, zu grüssen«:

Dich, o Heil der Welt, zu grüs-sen, Fall' ich Je - su, dir zu Füs-sen
 Dei - ne Gnad' mir lass er-schei-nen, mei-ne Sünd'recht zu be - wei-nen.
 o al - ler - lieb-ster Je - su mein! 9 kitic.

Začetek 2. kitice: O ihr Füß', etc. Začetek 4. kitice: O Händ' durch-graben, etc. Začetek 7. kitice: Durchstoch'ne Seite. —

Melodija je pri Stuchetzu »Lieder, Arien 1820« tako:

(sic!)
 Pre - misli o zhlo - vik gre - fhni . . .

Naslov pesmi je: »Od Terplenja Jesusoviga na velki Petek«. Besede so vpisane samo te, ki sem jih gori napisal.

Ivan Kokošar ima v svojih rokopisnih zbirkah dva napeva, in sicer (pri tem prvem ima opazko: »Peli stari oče in mati.«):

7
 (sic!)
 Za - lo - sten ve - li - ki te - den, ki ga greš-nik nisem
 vre - den, greš-nik po - vzdi-gni svo-je o - či, po - glej ka-
 *) Manjka en zlog, morda „jaz“.
 ko Je - zus tr - pi.

Druga je (»Pela Pagonova Mica.«):

Postna:

O moj Je-zus, kam ti gre-deš, da Ju-dom v roke ne
 pri-deš. Ju-dež škar-jot te je pre-dal iz ku-šva-ijem te iz-dal

Tekst »Vezhnofrezhno je shivljenje« ima Potočnik »Svete pesme« 1827 in 1845, prvič z naslovom »Pesem od pokore«, drugič »Spokorna«. Rihar ima to besedilo četveroglasno »Vishe sa svete pesmi«, 1847. L. Kramolc je prevzel Foersterjevo »Spokorna« ter ji dal napis »Večno srečno je življenje« in jo prestavil iz g-mola v f-mol. To melodijo vidimo torej v slovenski cerkvi porabljeno za dva različna teksta, za prvo pesem »4. de novissimis« in za postno ali spokorno pesem. Za takozvano »veliko pasijo«, ki jo je spesnil Sebald Heyden in je prvič natisnjena v posebnem tisku v Nürnbergu 1525, a jo je prevedel samostojno Dalmatin za Trubarjevo pesmarico, ima Widrova rokopisna pesmarica drugo melodijo. Ta melodija k besedilu »O Mensch bewein dein Sünde gross« je tiskana v Würzburgu l. 1628 in pozneje v mnogih kat. pesmaricah. Dalmatinovo prestavo je prevzel Kastelec 1682 z neznatnimi spremembami, v Widrovi pesmarici ima besedilo 20 kitic »Peisem od Terplenja Jesufoviga«. S temi 20 kiticami je prešla pesem v »Evangelia inu Branie« (oz. Lystuvi) v l. 1741., 1754., 1758., 1764., 1772. Prva kitica se glasi povsod tu:

Premifli o zhlovik grefhni
 Kai je terpil iam Bug vezhni,
 Sa me, nu sa te je umerl,
 Skus tó nam nebu ödperl. Sa me etc.

20 kitic.

¹ Harmoniziral E. Adamič v Zb. cerkvenih pesmi po napevih iz Kokošarjeve zbirke.

Spreminjanje besedila cerkvenih pesmi.

»Ljubljanski škofijski list« 1938, štev. 10, je objavil pod gornjim naslovom sledeči škofijski odlok:

Dogaja se, da posamezni pevovodje in duhovniki samovoljno spreminjajo besedilo cerkvenih pesmi. Opazil sem med drugim tele spremembe: »Za Marijo le hodimo«, namesto: »Le za Jezusom hodimo«; v pesmi »Je angel Gospodov« pa »Zdrava Marija« namesto »Češčena Marija«. Cerkevne pesmi so molitveni teksti, katere mora po kan. 1385, § 1, 2°, cerkvena oblast potrditi, a po potrditvi jih nihče ne sme samovoljno spreminjati, ampak če misli, da je potrebna sprememba, mora popravljeni tekst predložiti vnovič v potrditev. S samovoljnim spreminjanjem se ne onemogoča samo skupno ljudsko petje pri velikih prireditvah, h katerim pridejo ljudje iz raznih krajev škofije, ampak se greši zoper točne določbe cerkvenega prava.

V L u b l j a n i, dne 24. decembra 1938.

† Gregorij,
škof.

Ivanka Negro-Hrast:

Pevska tehnika in motnje glasu.

Staroitalijanski »bel canto« je temeljil v glavnem na sproščenosti pevskega aparata, v izogibanju napačnega napenjanja mišic, na odkrivanju resonančnih možnosti in na izenačenju leg! To so bile glavne naloge šolanja glasu, ki pa brez temeljitega razumevanja fizioloških pojmov ni možno.

Tako petje je mogoče doseči le na podlagi skrbno sestavljenih vaj z ozirom na natančno opazovanje vseh spremljajočih fizioloških pojavov — dihanja — lege ustnic in jezika — odpiranja ust — nosne, nébne in glávne resonance. S previdnim vodenjem se glas razvije v vseh legah do neovirane popolne funkcije.

Kako važno je tako postopanje, more presoditi le tisti, ki si je s težkim trdom, pridnostjo in vztrajnostjo svoj glas tako izoblikoval, da ga obvlada kot kak instrument. Koliko je teh srečnih? Zelo majhno bi bilo njihovo število, če bi jih mogli prešteti. Ni krivda samo na pevcih, učencih, da ne napredujejo, da se njihovi glasovi ne morejo razviti; tudi ne na učiteljih, ker vsak uči pač tako kot se je naučil. Zmožnosti imajo, toda ne vedo kako naj postopajo.

Svetovala bi vsakemu pevcu, da predvsem obvlada svoje telo. Nobene dihalne vaje ne hasnejo nič, dokler ni telo tako sproščeno, da lahko sledi vsakemu pevčevemu impulzu. Zato bi moral vsak pevec posvetiti vsak dan najmanj četrť ure vaji za sproščenje telesa.

Dokler so mišice skržene, najboljše dihalne vaje nič ne zaležejo, ker dihanje potem ni prosto. Šele ko smo si telo popolnoma sprostili, lahko začnemo z dihalnimi vajami. Najprej samo leže, ker je telo v tej legi najbolj sproščeno, potem sedé in končno šele stojé, pod najpazljivejšim nadzorstvom učitelja, kakor tudi učenca samega. Ni važno, da si napolnimo pljuča z zrakom, temveč važen je tisti kratki in virtuozni vdih, ki ga obvladajo Italijani in katerega so tudi staroitalijanski pevski mojstri učili. Ko smo to dosegli, takrat šele začnimo s splošnimi vajami za sprostitev pevskega instrumenta, odnosno pevskih organov. Sem spadajo:

- vaje za prožnost spodnje čeljusti in jezika,
- vaje na konsonanta **m, n**, (čim višje v glavi — Summübungen),
- vaje ustnic,
- vaje, s katerimi dosežemo láhko višino,
- vaje za prožnost glasilk in —
- vaje za sproščenost jezikove korenike.

Šele po obvladanju vseh teh činiteljev nam služi glas kot instrument.

Dokler je čeljust trda, nesproščena in jezik skrčen, ne bomo nikoli dosegli prostega tona, ki lahko brez sile narašča in pojema.

Koliko učencev v učenju ne napreduje, ne da bi vedeli zakaj. Učenec sicer to čuti, a ne ve, kje je napaka (motnja). N. pr. upira se pri petju ob brado, ki bi kot antagonist vratu morala biti sproščena; torej dela ravno nasprotno kot bi smel in se s tem ovira. Da bi si pomagal, krči jezik, ne ve, kam bi ga dal, ga vali po ustih, ga vleče nazaj in s tem doseže ravno nasprotno, kar bi rad in kar škoduje glasu. Kajti le če je vse sproščeno, lahko glas neovirano teče; zato moramo vedno in vedno opozarjati na sproščenost jezika, in sicer jezikove konice, hrbta in korenike. Skoraj vse napake so posledica skrčenosti jezikove korenike, zato jo moramo vedno in vedno vsak dan znova sproščati. Nikoli ne smemo reči: saj je že sproščena, naslednji dan pa je zopet skrčena. Organi se sproščajo polagoma, ne naenkrat in ne v nekaj tednih. Vaje za sproščenost je treba delati dnevno. To je skrivnost petja. Ne smemo takoj začeti s petjem in, če potem naletimo na ovire, ki jih ne moremo premagati, začeti s kričanjem. V kričanju ni napredka, napredek je le v kulturi. Glas naj »nese«, učenec naj ne poje preko svojih moči, sicer bo nazadoval. Dobro voden glas »raste« in se izpopolnjuje od ure do ure. Ni treba takoj teči k zdravniku, če ne vemo, kaj se je zgodilo z glasilkami, ki so odpovedale. Dober pedagog je tudi zdravnik za glas in bo takoj vedel, kje je napaka. Mnogo jih iz domišljavosti ne gre po tej poti, tisti pa, ki ji sledi, si bo svoj organ izvežbal v instrument, ki ga bo lahko uporabljal do pozne starosti.

Lahko si predstavljamo, da more delati od narave nadarjen pevec vse pravilno. Toda mnogo pevcev si je z dolgoletnim napačnim petjem pridobilo toliko napak, da jih ni mogoče odpraviti kar čez noč.

Z urejenim, zelo počasnim delom, s strogim nadzorovanjem in opazovanjem samega sebe in z neutrudljivo pridnostjo bomo neobdelano delo našega instrumenta vežbali in napake bodo polagoma izginile. Glavno je, da vemo »kje je napaka«!

Mnogo pevskih učiteljev je tekom let sestavilo vaje, ki že samo s stalnim ponavljanjem podzvestno odpravijo napake in ki pevca prej ali slej privedejo do cilja in popolnosti. Večinoma se pri prvih težjih partijah ukradejo napake, ki jih ne moremo odpraviti, ker ne vemo, zakaj so nastale.

Če pa poznamo fiziološki potek in vemo, kje nam moč preneha in hoče organizem kakorkoli pomagati, in če vemo, kje je napaka, potem se bomo mogli kljub ponovnim padcem vedno znova popraviti.

Predvsem je neokreten jezik. Obvladati ga moramo tako, da je sproščen v vseh svojih delih in da je pokoren vsakemu pevčevemu impulzu. Zato so potrebne dnevne, posebne vaje, ki so neprecenljive vrednosti za pevski aparat, ki bo, če jih stalno vadimo, ostal sproščen in gibčen. Prav posebne pažnje zahtevajo mehki deli jezika, katerih se večina pevcev zelo malo zaveda, ker ne poznajo njihove funkcije.

Preden začnemo s petjem, se moramo naučiti sprostiti svoje telo; kajti kakor je znano, se telo, če je sproščeno, po treh urah zopet skrči. Zato je za pevca priporočljivo, da takoj zjutraj naredi nekaj vaj za sproščenje telesa,

ker zveni ton v gibčnem in sproščenem telesu mnogo bolje kot v negibnem in skrčenem. Čim bolj je telo skrčeno, tem trši in okornejši je ton.

Vsaka kretnja mora biti izvedena na čim lažji in čim udobnejši način, brez pretiravanja, ker bo vsako pretiravanje rodilo skrčenje. Tu so zopet potrebne posebne vaje, ki delajo čudeže, če jih izvajamo redno in pravilno. Trajajo naj nikoli več kot 10 minut.

Tem sledijo vaje za prepono, ki jih moramo spočetka vežbati sedé. Kdor svoje prepone ne zna pravilno uporabljati in je ne obvlada, ne bo nikoli dosegel prostega tona. Vse te vaje so priprava za zdrav in sproščen pevski aparat, ker lepih, tehnično popolnih tonov, ne moremo nikoli doseči kar naravnost. Le malo je primerov, v katerih je mogoče doseči uspeh s tonom, danim od narave. Večina glasov je pri izvajanju svoje funkcije ovirana; vzrok za to je med drugim v napačnem ali skrčenem delovanju prepone. Da privedemo organ do pravilnega delovanja, moramo strogo paziti na to, da je prepona gibčna in spretna. Vaje za prepono so nujno potrebne in jih ni nikdar preveč. Kdor ne obvlada prepone, uporablja pri izvajanju nehote napačne sile telesa in živcev. Ton potem ni več lahek, stanovit in lep, ker je za pravilno delovanje pevskega aparata potrebna prožna, ne pa na ta ali oni način ovirana prepona. Obvladati jo moramo tako, da jo obvarujemo vsake nepravilne in prekomerne napetosti in skrčenosti sosednjih mišičnih skupin. Vzgojiti jo moramo do največje prožnosti, kar pa je mogoče le s pravilno vajo.

Predvsem je treba opozoriti na to, da ne smemo, preden začnemo peti, vzeti vase prevelike količine zraka. Raje vdihniti malo in ta zrak varčno izrabiti. Peti je treba torej z najmanjšo količino zraka, torej (z zrakom, ki v nas stoji) s tako zvanim residualnim zrakom.

Pri pravilnem vdihu moramo paziti predvsem na pravilno držo telesa, ki pa ne sme biti vojaško strumna, temveč sproščena. V prvi vrsti je treba paziti na sproščenost križa, odkoder izvirajo vse napačne skrčenosti. Ta pravilna drža šele omogoči naravno delovanje dihanja, zaradi česar se sprostijo spodnji deli pevskega aparata in je omogočen pravi ton. Ne uporabljajmo preveč besede »opora«, ker upiramo se povsod in nikjer. Opора je samo prijeten občutek, ki ga ima pevec, če pravilno poje. Preveliko zajemanje zraka je škodljivo, če ne znamo dihanja združiti z nastavkom. Prav tako ne smemo sape zadrževati, ker s tem izvajamo pritisk na izdih, namesto da bi peli z mirno tekočim izdihavanjem, ki ne sme biti v svojem toku pri nobenih intervalih prekinjeno ali ovirano. To ni nič drugega, kot izenačenje moči med grlom in dihanjem. To šele da pevcu občutek obvladovanja tona in dihanja, torej t. zv. opore. Koliko je pevec, ki znao dihanje točno združiti z nastavkom tona t. j. s pravilnim obvladanjem glasilk? Zelo malo je takih. Pripomnim naj še, da ne moremo nikoli dovolj gojiti prožnosti dihalnih mišic. Vsakega svojevoljnega popuščanja in napenjanja mišic se izogibajmo, ker z napačnim delovanjem dosežemo ravno nasprotno, torej skrčenost namesto sproščenosti. Ta občutek obvladovanja mišic si je treba šele privzgojiti, in sicer z vsakodnevno vajo in neumorno vztrajnostjo. To vajo je treba najprej združiti z različnimi:

- vajami s priporniki in sičniki,
- vajami za zdehanje in za smeh,

potem seveda tudi s toni. Šele ko preidemo iz teh na vokale, naletimo na ovire, kar je posledica preveč napetih dihalnih mišic. S temi vajami tudi z lahkoto dosežemo falzet, ker vse krčovitosti izginejo in ker ima, oprt na prepono, možnost za mešanje, medtem ko falzet, ki ni oprt na prepono, te možnosti pri naraščanju nima.

Te vaje delamo najprej v srednji, nato v nizki in končno šele v visoki legi. Tem vajam sledijo potem druge, gimnastične vaje. N. pr. vaje za čeljust, za jezik, za ušnice itd.

V začetku učenja ne smemo nikoli paziti na lepoto tona. Ta pride sam od sebe in bo, če bodo vsi organi sproščeni, sam po sebi našel resonančne votline. Brez sproščenosti pevske mišice nastanejo po navadi zožitve, napačna napenjanja, krčenje korenike jezika itd., medtem ko se pri sproščenih organih vse izvrši brez pritiska. Tako sproščen ton se upira sam po sebi v odprtih resonančnih votlinah in na prožni preponi. Pri takem petju je nemogoče zaiti v škodljivo forsiranje.

V začetku šolanja se še vedno pojavljajo različne skrčenosti, n. pr. trdota vratu, ki pa potem polagoma izginejo, čim naravneje in pravilneje izdihavamo in na ta način ne dovajamo glasilkam več zraka, kot ga neobhodno potrebujejo. Izenačenje leg se na ta način neovirano izvrši. Glas je v vseh legah lahkak, mehak, zveni lepo in polno, »nese« in je čist. Samo pri takem petju je mogoče izražati z glasom svoja čustva.

Glas, ki ga idealno vodimo, ne pozna registrov.

Koliko pevcev zaide pri »forte« petju v kričanje, ker pojejo z napačnim pritiskom (napenjanjem). Največkrat trpijo vratne mišice, ki bi morale biti pasivne. Moč glasu se razvije v resonančnih votlinah, ne pa s pritiskom v vratu. S forsiranjem se material kviri, ker tak pevec ne poje z obrestmi glasu, ampak s kapitalom. Le malo pevcev si ohrani glas do pozne starosti, ker zlorabljajo ta božji dar, da bi čim preje zaslužili čim več denarja, namesto da bi svoj glas pravilno izšolali in ga naredili odpornega za poznejše naloge. S pravilno ureditvijo vsega pevskega aparata izgine tudi tremolo, ki je uničil že mnogo glasov, kakor tudi detoniranje.

Učenec se mora posvetiti petju z veliko pridnostjo, veseljem in ljubeznijo in z vsemi svojimi močmi, to je, s popolno zbranostjo in disciplino mora stremeti za tem, da obvlada svoje telo, ker brez obvladovanja telesa ni lepega glasu in ne razkošja v zvoku. Vse človeško telo je instrument in instrumentalist obenem. Predvsem moramo smatrati petje za duševno zmožnost. Pripomniti moram še, da mnogo napak temelji na slabem dihanju. Že staroitalijanska šola uči, da je dihanje vsa skrivnost petja. Moremo reči: kakor dihaš, tako tudi poješ. Pravilen vdih je hiter in neslišen, skozi nos pri odprtih ustih. To sem mogla opazovati pri vseh svetovnih pevcih, ki sem jih imela srečo videti in slišati v Budimpešti čisto od blizu, n. pr. Giglija, Lauri Volpi, Tito Schippa, Richarda Crooks (Američana), Lavrenca Tibett (baritonist Metropolitan opere), Dusolina Giannini, Marijo Müller, Elizabeto Rethberg, Lily Pons, Gali Curci, Marion Anderson, črnko-altistinja, Šaljapina, Grace Moore (sopranistinja Metropolitan opere), zamorskega basista Paula Robeson, Luisa Gravezurja itd.

Pa pojdemo nazaj k dihanju. Samo, kdor se je naučil počasi nalahko in zadržano izdihavati, bo mogel tone dolgo držati in jih razvijati. Zelo priporočljive so vaje na m in n. Vaditi moramo vsak dan. Pri njih se navadimo obvladati dihanje in nastavek. Za izčrpane pevske glasove so naravnost masaža, Peti jih moramo nežno in lahno, visoko v glavi. Toliko lepši bodo potem visoki toni. Paziti moramo, da vsak ton resonira v glavi in da ga tam tudi lahko obdržimo. Če ton ne resonira v glavi, vse petje nima smisla. Dosežemo pa to samo z vajami na soglasnika m—, n— in brez napora. Vedno moramo paziti na lepoto glasu, ne pa na moč, t. j. na velikost glasu. Z vajami na soglasnika m, n krepimo mišice zgornjih delov. Za to so potrebne še posebne vaje. Ko začnemo s petjem, morajo biti mišice že močne. Zelo priporočljivo je, če te m, n vaje delamo takoj zjutraj, ker je takrat

še vse ohlapno. Toni morajo biti nastavljeni rahlo in brez pritiska. Čim višje pojemo, tem nežnejši mora biti nastavek. Torej popolnoma sproščeno delovanje. Delamo brez vsakega pritiska, z razvijanjem resonančnih valov (treslajev) in sicer v glavi, nosu in prsih.

Ton ne sme biti nikoli trd ampak mehak, ker trdota ubija vibracijo. Važen ni pritisk, ampak važno je število treslajev; zbirati moramo torej parcialne tone. Glas postane mehak in resonančen, vrat bo sproščen, seveda le tedaj, če je grlo odprto. Če te vaje na konsonanta **m**, **n** združimo z večjimi skoki, n. pr. pri intervalih, moramo paziti na to, da ne prekinemo zračnega toka. Isto velja tudi za besedilo. S temi vajami na **m**, **n** razvijemo visoko glavno resonanco. Ko to obvladamo, takrat šele pustimo glasu prosto pot, seveda pravilno, ne pa napačno. Visoke glavne resonance namreč ni mogoče doseči s silo, ampak samo z nežnim, lahkim nastavkom brez vsakega pritiska. Po teh vajah na **m** in **n** začnemo z vajami za spretnost. Pri koloraturi moramo vdihniti globoko in lahno, kajti dihanje kmalu utruji. Vsak ton mora zveneti samostojno in ne sme biti zmazan. Pri vsaki koloraturi si moramo figuro tudi predstavljati, ker je sicer ne moremo bravurno izvesti.

Velike važnosti pri petju je lega ust. Če so usta preveč odprta, nastanejo ploski, plitki toni, katere sicer lažje izvedemo, ne moremo jih pa razviti. Če so usta premalo odprta, je ton stisnjen in preveč oprt na zobe, ker imajo zvočni valovi premalo prostora, da bi se lahko razširjali.

Najvažnejša pa je pri petju odprtina žrela, ne pa odprtina ust, kajti če so usta preveč odprta, se žrelo lahko skrči in zapre. Dober pevec oblikuje pri petju ustnice v trden, prožen krog. Pri vokalih **o**, **u** so ustnice okrogle in potisnjene naprej. Pri **e**, **i**, **a** je oblika bolj ovalna; najbolj pri **i**. Pri vseh vokalih je treba vaditi ton najprej v dolžino, potem šele v širino.

Sedaj nekaj o vajah za resonanco. Delati jih moramo vsak dan, in sicer v vsem glasovnem obsegu. Najstrožje moramo paziti na to, da se zrak v vratu ne razširi, da se grlo ne zoži in da ne izvajamo pritiska na jabolko, sicer te vaje bolj škodujejo, kot koristijo. Resonančne vaje so velike važnosti, ker se toni brez napora utrdijo. Priporočljive, glasu hitro koristne resonančne vaje so vaje na **hng**, kajti pri konsonantu **g** se vadi korenika jezika in postane sčasoma voljna. V koreniki jezika ima namreč večina skrčenosti svoj izvor. Pri resonančnih vajah v zvezi z vokalom **a** n. pr. **hang** moramo ob koncu vaje počasi preiti iz mešane resonance v **piano** v glavi, kar je zelo priporočljivo za vibriranje glasilk in istočasno kontrola, če pravilno funkcionirajo. Po resonančnih vajah so priporočljive vaje za sproščanje, vaje za obokanje neba in končno vaje za utrditev ustničnega kroga. Najprej moramo obvladati posamezne funkcije, jih tudi posamezno izvajati in jih potem zvezati in združiti v organsko celoto. Potem šele lahko rečemo, da je organ delujoča enota.

Največ glasovnih napak ima svoj izvor v nastavku in napačnem oblikovanju ustnic.

Nekaj o pravilnem petju.

Prav za prav ne pojemo, temveč gibljemo. Ves pevski aparat, vsak organ, izvršuje svojo funkcijo. Z drugimi besedami: glas *»vodimo«*. Če vodimo, smo sproščeni in gibčni. Zato je potrebno, da spoznamo mišice, ki jih uporabljamo pri petju in občutljivo ravnamo z njimi, dokler jih popolnoma ne obvladamo. Zato moramo te mišice vsak dan vaditi, da jih usposobimo za delovanje. To je najvažnejše za zdrav razvoj glasu. Ne smemo pa takoj začeti s tonom, ki mnogokrat ne ustreza fiziološkim načelom. To ni začetek, temveč rezultat točno delujočega dela mišic. Zaradi tega moramo svojo dihalno, kakor tudi glasovno muskulaturo obdržati v stalnem

razmerju. Zato ne potrebujemo nobene tako zvane opore, temveč samo prožno prepono. V struji zraka, ki ga spravlja prepona v gibanje, je dana možnost za vodenje glasu. Pravilno izvajana doseže z najmanjšim naporom popoln razvoj. Šele kadar obvladamo vodenje glasu, dosežemo brez navora vezano petje, kantileno, kakor tudi naraščajoč ton. Pravilno vodenje je prav za prav skrivnost staroitalijanskega belcanta, ki pa žal že izumira. Pri tem načinu petja ima človek občutek, da je telesno delovanje popolnoma pasivno; vsi organi telesa se voljno prilagodijo pevčevi volji, ki je pri izvajanju edina aktivna. Staroitalijanski izrazi: *portare la voce* (nositi glas), *sopra la voce cantare* (nad glasom peti), *filare il sono* (razprezati glas), *bere il sono* (vsrkavati glas) potrjujejo ta način petja, namreč vodenje glasu. Z vajo šele dosežemo prožen organ, ker pri tem vodenju jabolko in nastavna cev nista izpostavljena pritisku od spodaj, temveč sta pri tem zračnem toku navzgor tako prosta, kot je pri tem postopku sploh mogoče. Samo s tem gibanjem-vodenjem dosežemo povečanje raztegljivosti žrela. V neraztegljivosti žrela temelji mnogo napak. S tem gibanjem-vodenjem neprestano vadimo mehko nebo, kakor tudi jezik in ju s povečanjem elastičnosti usposobimo, da se prilagodita tonom. Začetne vaje za to gibanje-vodenje so zdehalne, ki jih pa ne smemo smatrati kot pevsko vajo, temveč kot gimnastično predvajo.

Posebno pozornost moramo posvečati t. zv. *piccolo cantare* (lahko peti — peti z majhnim tonom). Začetnik se ne zaveda nevarnosti, ki je v nepredvidnem ravnanju s toni nizke lege. S svojim polnim zvokom prijajo sluhu, ker pripadajo, razen visokega soprana, prsnemu registru. S tem je nevarnost za razvoj vsega glasu tukaj, ker težnja vodenja ni več usmerjena navzgor, temveč navzdol. Tako se pojavijo vse škodljivosti n. pr. zmanjšanje glavne resonance, težak prehod v višjo lego, namesto gibčnosti se pojavi forsiranje, rezultat vsega pa je neprost, stisnjen glas. Z lahnim petjem te nevarnosti izginejo.

Ta »*piccolo cantare*« nam pomaga ustvariti pri falzetu podolžno napetost glasilk, pri pasivnosti glasilkinih mišic, v nasprotju s prsnim registrom, kjer so glasilkine mišice aktivne.

Končno naj omenim še nekaj o mnogokrat omenjenem petju v masko. Glas vsrkavamo; pri tem gre ton zadaj v žrelu navzgor in prodre skozi votline v glavi do sitkinih in čeljustnih maskinih votlin. Ton mora spredaj zveneti, ne sme pa biti spredaj nastavljen. Učenci kakor tudi učitelji, ki uporabljajo ta izraz, si mnogokrat niso na jasnem o pravilnem razvoju tega tona v maski. Ton hočejo tvoriti takoj spredaj na zobeh in tako ne pride do resonance v glavi. Produkt takega petja je plehek, plitek glas, ki v srednji legi govori, v višini pa kriči. Pri takem postopanju ne moremo dati glasu nikakega izraza, še manj pa z njim izražati svoje občutke.

Umetniško ustvarjen ton, ki more izražati duševne doživljaje, mora pretresti poslušalca. Samo to je resnična pevška umetnost, vse drugo je manjvredno. Zato napolnijo ljudje navdušeni gledališče, kadar poje Gigli, čigar glas je prežet z njegovo ognjevitno dušo in je vse njegovo telo zveneč instrument. — Zvok je prav za prav eterična tvorba, zato se mora človek notranjemu nastrojenju popolnoma prepustiti, da zveni kot instrument, ker le potem bo mogel izražati z glasom to, kar mu polni dušo in kar notranje doživlja. To je v resnici problem človeškega glasu. Taka velika umetnica je bila med drugimi slavna švedska umetnica Jenny Lind.

Tega problema ne bo mogla nikoli rešiti kaka materialistična znanost, ker za to je treba več kot učenosti.

Tako spoznanje pa je današnjemu svetu še zelo tuje. Ganiti more pa le takšno petje. Caruso, Gigli in slavna Marion Anderson, ki more v Budimpešti napolniti dva večera zaporedoma dvorano s 3000 poslušalci, so resnični primeri tega dejstva.

Kaj se vam zdi, pastirčeki.

Izmed najbolj priljubljenih božičnih pesmi je »Kaj se vam zdi, pastirčeki«. To krasno pesem imamo na mnogo načinov harmonizirano, pa pri dveh meni znanih harmonizacijah niso enake besede. Mislim, da bi bilo glede enotnosti kakor tudi glede vsebine pesmi velike vrednosti, če bi se povrnili k originalni.

Original je v knjigi: Pesme v godove in praznike zeliga leta. Slošhil L. Dolinar. Ljubljana 1833. »Kaj se vam zdi« je v omenjeni knjigi naslovljena: Peta Boshizhna Pesm.

Ima 11 kitic in Molitev. Naj podam vsebino (citajte deloma v sedanjem pravopisu)!

1. Kaj se vam zdi, pastirčeki, al' ste kaj slišali? O srečni čas! Začne in pripoveduje, kako angeli pojejo. 2. Pove, da gre poižvedovat, kaj hoče glas povedati. Ta naznanja, da je Mesija rojen. 3. Opisuje, kako sta Jožef in Marija iskala stanovanje. 4. Jožef pove Mariji v solzah, da ni za nju stanovanja, da so ga tudi sorodniki odslovili. 5. Marija ga potolaži, naj potrpi, »ker jutri boljše bo« in naj gresta v hlev. »In gresta v mirno štalico, med krotko živinico.« 6. Ko tja prideta, ogledata in Boga zahvalita. Jožef žalosten reče Mariji: »V srce se smiliš men'. Preojstre zime silna moč! Vsa trda postelja.« Marija ga tolaži: »Nikar se ne boj! Saj je Bog z nam' nocoj.« 7. Marija je vsa vesela rodila Jezusa in zahvalila Boga za to čast in milost. V 8. kitici krasno opisuje Marijino mišljenje in čustvovanje po Jezusovem rojstvu. Marijino srce in vse želje se v Detet' vesele. Prizna ga kot svojega Gospoda in Stvarnika, ga objema in poljublja »iz srca celegac«. V 9. preide k sv. Jožefu in opiše, kako pristopi k Mariji, vzame Dete v naročje in začne od veselja jokati, da je doživel Zveličarja in da bo on njegov rednik in oskrbnik. Tako lepo nobena meni znana božična pesem ne govori o sv. Jožefu. 10. omenja angelsko petje in angelovo oznanilo. 11. Končno poziva kristjana, naj praznuje božični dan na ta način, da Bogu kaj daruje ali milost jemlje. »Te bo vesel, srčno objel, po smrti k sebi vzel.«

Pesem se konča z Molitvijo: Počesečen bod' ta veliki god, o Jezus, naš Gospod! Te molimo, te hvalimo, te povišujemo. Daj brumno na svet' živet', da s tabo se na onim' svet' vsi združimo in večno uživamo.«

Za našo uporabo bi bile najboljše 1., 7., 8., 9. in 11. kitica. Glase se:

1. Kaj se vam zdi, pastirčeki, / al' ste kaj slišali? / O srečni čas! Zdaj gre na nas / z nebes veseli glas. / Glorja in ekcelsis Deo / tako angelci pojejo. / Bogu čast na visokem / in mir dobrim ljudem. /

7. Prežlahtni kraj, ti nam povej / kdo grede v tebe zdaj? / Marija b'la vesela vsa / rodila Jezusa / in zahvalila prav lepo / Boga za čast in milost to / za Jezusa, Mesijasa, / Boga ponižnega. /

8. Kar se godi za vse ljudi / k ljubezni nas budi. / Marijn' srce in vse želje / se v Detet' vesele. / Spozna Gospoda svojega / in Stvarnika mogočnega. / Objema ga, poljublja ga / iz srca celega. /

9. Svet' Jožef je pristopil tje, / imel oči solzne. / Je Dete vzel v roke vesel / in jokati začel, / da njemu Bog doživet' da / še Izveličarja sveta, / da bo rednik in oskrbnik, / na svetu pomočnik. /

11. Naj bo, Kristjan, božični dan / od tebe praznovan! / Le prid' dar'vat, Bogu kaj dat' / al' milost tam jemat'. / Če nimaš d'jati kaj na oltar, / mu daj srce v prijeten dar! / Te bo vesel, srčno objel, / po smrti k sebi vzel. /

* * *

V predgovoru zgoraj omenjene knjige pravi Luka Dolinar: Tudi sem preskrbel »vižec«, po katerih se imajo te pesmi peti in tako za potrebe bravcev, pevcev in poslušavcev po svoji moči vse storil.

Mislim, da bi bilo premnogim zelo ustrezno, če bi Glasbenik prinesel originalno melodijo in originalno besedilo.¹

* * *

Ko sem lansko leto stikal za starimi božičnimi pesmi, so me opozorili tudi na pesem O Dete zartanu (v knjigi 68 svetih pesm. V Ljubljani 1800. XVIII. pesm. Na Boshizhni Prasnik). V zbirki »Cerkvene pesmi, nabrane med slovenskim narodom. Zvezek I. Izdalo in založilo Cecilijansko društvo za goriško nadškofijo 1885.« je kot prvo harmoniziral in najbrže tudi priredil besedilo D. Fajgelj pod naslovom: O Dete ljubljeno. Opisuje Jezusovo trpljenje v hlevu. Ko sem lansko leto učil otroški zbor stare božične pesmi, sem dolgo časa premišljeval, ali naj privzamem tudi to pesem. Končno sem se odločil zanjo. Pozneje sem se ponovno prepričal, da se je otrokom izredno priljubila. Brez dvoma bo dobro, če ta preprosta, pa tako prisrčna pesem zopet pride do veljave.

Fran Ferjančič:

»Žvergoliše«.

Kajne, čuden nadpis v cerkvenoglasbenem listu? A prosim nekoliko potrpljenja, in stvar bo takoj jasna. Beseda »žvergoliše« namreč pomenja — orgle. O orglah pisati pa je gotovo tudi naloga lista, ki se peča s cerkveno glasbo. In tak list je ravno naš »Cerkv. Glasb.« To se mi je zdelo potrebno opomniti v svoje lastno opravičenje, zakaj da pišem v našem glasilu o »žvergolišu«. In po mojem mnenju je čisto prav, da se »ad perpetuam rei memoriam« (v trajen spomin) vsaj v našem listu zabeleži in ohrani tudi ta mnogim še nepoznani izraz za orgle.

Izumil je ta izraz »žvergoliše« naš stari slovenski jezikoslovec p. Marko Pohlin iz reda bosonogih avguštincev.* Onim, ki jim ta zanimivi redovnik in pisatelj še ni znan iz slovstvene zgodovine, povem, da je bil pristen Ljubljančan, rojen iz meščanske rodovine našega stolnega mesta dne 13. apr. 1735. Seveda kot jezikoslovcu bi mu želeli, da bi bil rojen rajši v Ribnici ali doli kje na Belokranjskem, ker bi tako bolj poznal duha slovenskega jezika in marsikaj bolje zadel. Latinske šole je obiskoval pri ljubljanskih oo. jezuitih. Leta 1755 je vstopil v red bosonogih avguštincev v Mariabrunnu pri Dunaju. Ko je dovršil tamkaj vse bogoslovne študije, je postal redovni pridigar v Ljubljani. Leta 1775 je prišel na Dunaj za učitelja redovnim bogoslovcem. Leta 1781 je prišel kot prednikov namestnik (subprior) zopet v Ljubljano. Leta 1784 je postal redovni okrajni tajnik, leta 1791 pa subprior na Dunaju. Leta 1794 je bil duhovni voditelj samostanskim novincem v Mariabrunnu, kjer je tudi umrl 5. februarja 1801. Iz vseh teh raznih službo je razvidno, da je bil pri svojih predstojnikih prav dobro zapisan. Nas seveda zanima še bolj dejstvo, da je imel p. Marko veliko veselje do jezikoslovja in je bil literarno zelo delaven. Spisal je dvajset knjig, katerih deset pa je ostalo v rokopisu.

Predvsem omenjam kot neko posebnost svoje vrste njegov »Glossarium slavicum«, ki je izšel leta 1792. Marn piše v svojem »Jezičniku«, da v tej knjigi p. Marko prav posebno razkazuje svoje čudovito jezikoslovje, in pojasnjuje naše besede iz hebrejskega in arabskega, iz grškega in latinskega jezika ter iz romanskih in germanskih jezikov in celo narečij. Naj navedem

¹ O priliki, če Bog da. Ur.

* Glavne podatke o p. Marku Pohlinu sem povzel po XIV. zvezku Marnovega »Jezičnika«. Iskreno se zahvaljujem g. kanoniku Fr. Keku in g. gimn. prof. dr. Al. Turku, da sta mi iz novomeške gimn. knjižnice preskrbela omenjeno Marnovo delo.

iz tega glosarija samo en zgled, ki nam dovolj osvetljuje njegovo jezikovno manipulacijo.

Ker je vsakdo sebi najbližji, si tudi jaz izberem za zgled razlago mojega priimka »Ferjančič«. Dandanes pametnemu človeku pač ni treba imeti posebnega veliko soli v glavi, da ta priimek pravilno razloži. Saj je znano, da ime Florjan izgovarjajo ljudje navadno kot Ferjan. Potemtakem je Ferjančič isto kot Florjančič, to je Florjanov sin. P. Marko ni tega spregledal. Šel je po razlago k starim Latincem ter z vso resnobo in na najbolj učenjaški način trdi, da izvira priimek Ferjančič iz latinske besede »ferja«, kar pomeni po njegovem »tertia pars cohortis«, to je tretji del kohorte ali oddelka rimskih vojakov. »Ferjanec« je po Pohlinovi razlagi »ductor talis cohortis«, to je vodja take kohorte. »Ferjanček«, diminutive, quasi subdux, germ. »Sergeante«, to je nižji vodja, nekako narednik. Naj iz glosarija zadostuje ta zgled.

Deset let prej, leta 1782, pa je izdal »Tu malu Besedishe treh jezikov«, namreč slovenskega, nemškega in latinskega. V tem besednjaku nahajamo več takih besed, ki jih je deloma skoval p. Marko in ob katerih se mora človek nehote namuzniti. Naj navedem samo nekaj takih besed: uzrok (Ursache) = arreč; tiskar (Buchdrucker) = buquestiskave; prepis (Abschrift) = dolipisk; paznik (Aufseher) = pomirkač; do cela (ganz und gar) = da fragmenta itd.

Kar nas zlasti zanima, je v tem besednjaku tudi poseben izraz za orgle. Beremo namreč v treh jezikih: žvergoliše, Orgel, organum. Kakor je videti, se izraz »orgle« slovensko čutečemu p. Marku ni zdel dovolj slovenski, dovolj domač. Za tako imeniten instrument bi rad imel pristen slovenski izraz. In ker takega ni bilo, je skoval sam besedo »žvergoliše«. Priznati moramo, da je beseda žvergoliše pristno-slovenskega pokolenja, dočim je izraz »orgle« tujega izvora. Drugo vprašanje pa je, ali odgovarja Pohlinov izraz v resnici tudi bistvu in pomenu orgel. O tem bi si upali dvomiti.

P. Marko si je precej domišljal o svojih jezikoslovnih vednostih in je nekako samozavestno in avtoritativno koval besede po svoji mili volji. Gotovo je bil sam s seboj zadovoljen in vesel, ako je iztuhtal kako originalno. Saj je nekoč sam zapisal tale verz:

»Kaj dobrega, ak' ti rata,
Te veseli čez dva zlata.«

Seveda mnogi so bili mnenja, da mu ni vse »ratalo«, ampak ga je marsikaj »fratalo«, kakor sam piše nekje: »Tu njega frata, kar njemu narata.« Mnogi se niso veselili njegovih čudaških jezikoslovnih novotarij. Imel je že takrat veliko nasprotnikov, ki niso odobraval njegovih jezikoslovnih akrobacij. Učeni dr. Matija Čop piše, da je bil p. Marko Pohlin sicer najplodovitejši, a obenem tudi jezikovno najnepravilnejši kranjski pisatelj tiste dobe. Očita mu precejšnjo nevednost in tudi precejšen napuh, ki ga je po Čopovi sodbi imel več kot je bilo prav. Z zadovoljstvom poudarja tudi, da je učeni slavist Kopitar v svoji slovnici brez usmiljenja razkril zmote in napake Pohlinove in je s tem dosegel, da so bile za prihodnost neškodljive. Priznava pa dr. Čop, da ima p. Marko tudi svoje zasluge, ki mu jih nihče ne more kratiti. Predvsem je s svojimi mnogimi knjigami med ljudstvom vzbudil in ohranjal veselje do branja. Nadalje pa je s svojimi čudaškimi jezikoslovnimi razpravami vzdramil druge, da so z večjo resnobo in temeljitostjo začeli obravnavati jezikoslovna vprašanja in so tako v kratkem dosegli na tem polju prelepe uspehe.

Da se zopet vrnemo k Pohlinovemu izrazu »žvergoliše« za orgle, moramo reči, da se ljudstvo tega izraza ni oprijelo in se tudi ni ohranilo. Zato bomo dobre, poštene orgle tudi še nadalje imenovali orgle. Ako pa kdo naleti kje na malovredne, slabe orgle, jih sme svobodno s p. Markom Pohlinom še vedno nazivati »žvergoliše«, saj jim s tem ne reče nič čez čast.

Organisti in župnijske kronike.

Za zgodovino župnije je zanimivo, kdo je v njej deloval kot organist, oziroma tudi kot cerkvenik. Saj zmožen organist, ki vestno opravlja svojo službo, nedvomno vrši važno kulturno nalogo v župniji. Če pa ni v zgodovinski knjigi domače župnije, v župnijski kroniki nikjer zapisan, komu je bila poverjena ta naloga, isto kaj kmalu izgine iz spomina ljudi. Zato bi bilo pač truda vredno, da se v vsaki župniji sestavi tak seznam vsaj z glavnimi podatki, v kolikor je mogoče seči še nazaj v preteklost. In kjer je možno, bi bile zanimiv prispevek k župnijski kroniki tudi slike bivših organistov, kakor je piscu tega članka uspelo doslej že v nekaj primerih za svojo župnijo. Za kakih 50 do 60 let nazaj bi bilo še vedno povsod mogoče zbrati take podatke vsaj s približnimi navedbami. Marsikak dušni pastir pa zaradi prezaposlenosti sploh ne najde časa, da bi poizvedoval o tem iz preteklosti. V takem primeru bi morda organist sam skušal oteti pozabljivosti, kar se še da oteti, da reši spomin na svoje prednike; sestavil bi dobljene podatke ter jih ponudil svojemu predstojniku za župnijsko kroniko. Dostikrat bi se z malo dobre volje dalo to doseči.

Za župnijo Mekinje sem sestavil po natančnem poizvedovanju tak seznam, ki ga v naslednjem priobčujem, ne kot splošno zanimivega samega na sebi, ampak le kot vzorec, kako bi se dalo isto v večji ali manjši meri tudi drugod izpeljati. Pa tudi tukaj navajam le glavne podatke, župnijska kronika bo povedala še to in ono bolj obširno in natančno. Upam, da se mi je to posrečilo glede organistov za ves čas 151-letnega obstoja župnije; za cerkvenike je bilo to le deloma mogoče. Veliko let v imenovani župniji sploh niso imeli organista, ampak so vodile petje le nekatere ženske v prvih klopih, pač posledica skromnih razmer v mali župniji; cerkveniško službo pa je tedaj opravljal kak v bližini cerkve bivajoči župljan. Šele dobrih 80 let je sedaj, odkar je bilo mesto organista stalno zasedeno, ali vsaj poskrbljeno za namestnika.

V tem seznamu navedene kratice pomenijo: r. = rojen, u. = umrl, o. š. = je dovršil orglarsko šolo v Ljubljani; t. = tukaj je deloval kot organist.

Bili so po vrsti sledeči organisti:

1. Letnar Martin p. d. Kartež, r. tu 2. 11. 1790, u. tu 9. 9. 1848. Čas njegove orglarske službe sega približno v dobo od l. 1815 do 1835, vendar sta ti dve številki precej nezanesljivi. Bržkone je bil ta sploh prvi organist v Mekinjah.

2. Gams Janez p. d. Mežnarček (sedaj »Plevel«), r. v Nevljah 3. 4. 1818, u. tu 9. 11. 1891. Verjetno je, da je začel tu orglati nekako l. 1836, a je bil v tej službi le malo let, nakar so orgle za nekaj let utihnile.

3. Sušnik Mihael p. d. Cajnar, r. tu 22. 9. 1841, u. tu 15. 4. 1908. Še čisto mlad dečko je nastopil kot organist krog leta 1856 in ostal ves čas do novega leta 1891, torej okrog 35 let ter je glede vztrajanja v tej službi odnesel rekord. Pozneje je še enkrat prevzel to službo, namreč nekako od aprila do decembra l. 1893.

4. Holmar Matej, nečak »Primskovskega gospodac«, r. tu 14. 9. 1869, o. š., živi v Višnji gori, t. od 1. 1. 1891 do 1. 10. 1892. Na njegovo prizadevanje je bil pri orglah narejen nov igralnik in nov pedal.

5. Vurnik Matej, r. v Stari Oselici 31. 8. 1866, o. š., živi v Borovnici, t. nekako od januarja do marca 1893. — Za njim zopet Sušnik Mihael; glej pod števil. 3.

6. Uranič Jakob, r. 2. 8. 1859 v Olševku pri Šenčurju, u. 3. 2. 1912 v Selcih nad Škofjo Loko, t. približno od januarja do konca oktobra 1894.

7. Gostič Janez, r. v Prevojah pri Lukovici 2. 7. 1861, u. tu 27. 6. 1895, t. 30. 11. 1894 do svoje smrti.

8. Geso Jožef, r. v Trstu 25. 5. 1852, u. tu 31. 1. 1896, t. od 5. 11. 1895 do svoje smrti.

9. Skok Anton, r. v Drenkiji, okraj Videm v Benečiji, 2. 2. 1855, živi v Pečah pri Moravčah, t. od 22. 3. 1896 do 8. 5. 1899.

V letih nekako 1892 do 1899 je v primerih, ko tukaj ni bilo organista, nekajkrat po eden ali dva meseca istega namestoval Gorjup Pavel, r. v Ljubljani 25. 1. 1869, u. istotam 28. 11. 1934. Tisti čas je bil on učitelj, najprej v Nevljah (od l. 1892 do 1898), potem v Kamniku. Tu in tam je v takih primerih prišel na pomoč tudi † p. Konstantin Luzer iz Kamnika.

10. Jerman Pavel, r. na Homeu 4. 5. 1876, sedaj istotam organist, o. š., t. od 21. 7. 1899 do 24. 4. 1905.

11. Loboda Niko, r. v Šmarci pri Homeu 5. 12. 1885, je kot organist v Kamniku 1. 10. 1938 stopil v pokoj; o. š., t. od marca 1905 do sept. 1907, nakar je šel k vojakom, potem zopet od aprila 1908 do 1. avgusta 1913.

12. Ozebek Maks, r. v Predmostu (župnija Poljane nad Škofjo Loko) 25. 9. 1888, sedaj od l. 1913 dalje v Ameriki železniški sprevodnik, o. š., t. od okt. 1907 do marca 1908 za časa odsotnosti Lobode.

13. Sodec Rudolf, r. v Bučkoveh (župnija Mala Nedelja na Štajerskem) 13. 4. 1893, u. v Gornjem Gradu 29. 12. 1924, t. od 1. 8. 1913 do 1. 8. 1914.

14. Razpotnik Ciril, r. v Motniku 3. 7. 1894, u. v Hinjah 3. 1. 1930, je dovršil orglarsko šolo v Celju, t. od 1. 8. 1914 do 24. 6. 1915, ko je moral v vojno.

Vsi ti, tukaj nastavljeni organisti, so bili hkrati tudi cerkveniki in — kolikor znano — tudi mrliški ogledniki.

15. Heybal roj. Matičič Cecilija, r. v Kamniku 2. 11. 1883, poročena leta 1907 s kamniškim organistom Heybalom Josipom, biva sedaj v Mošnjah, t. od julija 1915 do oktobra 1919.

16. Čadež Terezija, r. v Kamniku 3. 10. 1894, t. od 1. 11. 1919 do danes, ki je torej po vztrajnosti v službi dosegla drugo mesto.

Od l. 1915 so bili cerkveniki: Koncilja Fr., Vrhovnik Jožef, Potočnik Anton, od 1. aprila 1921 dalje do danes pa Vrhovnik Ivan.

V predvojni dobi so v primerih, ko za krajši čas ni bilo organista, opravljali cerkveniško službo vsakokratni njihovi pomočniki.

Ivan Kozjek:

Glasba v radiu.

(Ob desetletnici naše radiooddajne postaje.)

Deset let je minilo, odkar imamo tudi Slovenci svojo radiooddajno postajo, ki ponaša v svet našo slovensko besedo in našo lepo slovensko pesem. Ker sem bil vseh teh 10 let nepretrgoma zvest naročnik in poslušalec radia — upam, da ustrežem nekaterim čitateljem »Cerkv. Gl.«, ako napišem nekaj preprostih vrstic o tej najčudovitejši iznajdbi, ki ti vedno polni sobo z najraznovrstnejšo glasbo — ki jo je treba samo ujeti in poslušati. In, ali ni čudovito to, da slišiš na pr. opero iz Pariza, ako sediš tik radio-aparata — prej, kot pa tisti, ki sede v gledališču v zadnjih vrstah.

Kakor ima vsak radio poslušalec do neke vrste glasbe posebno veselje, tako imam jaz najrajši zborovsko glasbo, predvsem cerkvene zборе, najsi bo tega ali onega naroda. — Je pa ravno za cerkveno glasbo radio velike važnosti,

česar se mi — v primeri z drugimi narodi — še premalo zavedamo. Po radiu nam je postala razna tuja — za naša ušesa večkrat nenavadna cerkvena glasba — znana in bolj razumljiva. Povsod se večinoma zelo strogo držijo liturgičnih predpisov. V tem prednjačijo italijanske postaje, ki prenašajo vsako nedeljo ob 11 sv. mašo iz Florence. Vedno pojo samo moški (sopran in alt pojo dečki).

Žal, da cerkveno glasbo pri mnogih evropskih postajah, predvsem nemških, vedno bolj izpodrivajo vojaške koračnice. Kakšen vpliv ima to na do-
raščajočo mladino, se že jasno opazuje pri nekaterih narodih.

Omeniti hočem nekaj važnejših radio prenosov v teh desetih letih. — Nekaj izredno veličastnega je bil skupni nastop nemških pevskih zborov leta 1928 v Frankfurtu, kjer je bilo 10.000 moških v skupnem zboru. Dasi so Nemci glasbeno visoko izobraženi, so tu peli večinoma zelo lahke narodne pesmi, ki so jih res dovršeno prednašali. 10.000 glasov v pianissimu — to je bilo nebeško lepo. — Pred sedanjim režimom so vse nemške postaje začele svoj vsakodnevni program zjutraj ob šestih s pobožno pesmijo — navadno koralom — prav kakor pravi naš pregovor: »Z Bogom začni vsako delo...« Danes tega žal ni več. Zelo ljubijo Nemci božične pesmi, katere prenašajo njih radio-postaje že v začetku adventa, proti Božiču pa vedno pogosteje. Nešteto imajo raznih božičnih spevoiger kot je naš ravnokar izišli »Slovenski Božič« Matije Tomca. V nedeljo, 18. decembra, so imele mnoge nemške postaje popolnoma božični spored. Po napevu naše »Glejte že sonce zahaja« imajo Nemci njim zelo priljubljeno božično pesem »Süsser die Glocken nie klingen...« v istem duru. Tudi znana »O Brezmadežna...« je pri Nemcih izrazito božična pesem. Polnočnico poslušam vedno iz Strassburga, kjer imajo zapadnoevropski čas (po našem ob eni). Lani je bil pri maši »Et incarnatus« tako lep, kot se le malo kdaj sliši. Na koncu zapojejo vedno znano »Sveto noč« v nemškem jeziku.

Zelo pomemben je bil mednarodni prenos otroških zborov vsega sveta, pred nekaj leti, pri katerem je sodeloval tudi naš zbor iz Št. Vida nad Ljubljano. Tak nastop bi bil večkrat potreben in razveseljiv že zaradi mednarodnega zblizanja.

Naš najlepši in najveličastnejši prenos pa je bil brez dvoma ob evharističnem kongresu v Ljubljani, ko se je sto tisoč src zlilo v eno samo misel — v eno samo pesem »Lepa si, lepa, roža Marija«. Žal, da niso tega petja posneli na plošče, da bi to naše najveličastnejše petje slišali večkrat kot nekak odmev tistih lepih dni, vsaj ob Marijinih praznikih. (Pisal sem to pripravljalnemu odboru, ker sem po pripravi sodil, da bo petje nekaj izrednega, pa odbor tega ni upošteval.)

Vodstvu naše postaje se mora priznati, da se kljub pičlim dohodkom trudi za čim boljše in pestro oddajo. Le za cerkveno glasbo bi želeli, da bi bila bolj častno zastopana. Saj imamo Slovenci ravno v cerkveni glasbi najlepše bisere, kakršnih nima marsikateri večji narod. In naš narod je, hvala Bogu, še po večini veren in ljubi cerkvene pesmi, katere poje tudi med delom doma in na polju. Kako smo veseli n. pr. zbora iz Zavoda sv. Stanislava v Št. Vidu, kadar nastopi v radiu pod vodstvom prof. Tomca; in v novejšem času komorni zbor pod vodstvom dr. Kimovca, ki je nastopil dvakrat o Božiču 1937, v postu itd. Kaj takega želimo pogosteje slišati. Tudi učenci orglarske šole naj bi večkrat nastopali v radiu kot nekak vzor-zbor drugim zborom in to v takem času, da je mogoče poslušati predvsem cerkvenim pevcem po deželi, in seveda tudi organistom. Tako bi se dal radio porabiti pri enotnosti in pravilnosti izvajanja naše cerkvene glasbe. (Pri Nemcih poje Hitlerjeva mladina pri vajah istočasno z zborom, ki ga slišijo po radiu.)

Mislím, da bi bilo vsem poslušalcem radia ustrezno, če bi nastopil ob vsakem Marijinem prazniku eden od prej imenovanih zborov z vrsto Marijinih pesmi morda kar po maši, kot je bilo slišati pravkar zbor g. prof. Tomca.

Postaji pa želimo mnogo uspeha pri tem prevažnem kulturnem poslanstvu med našim narodom doma, še bolj pa izven mej naše države. In pa mnogo novih naročnikov!

Iz odbora Cecilijinega društva v Ljubljani.

Redna odborova seja se je vršila dne 11. novembra 1938. Udeležili so se je: msgr. Steska, ravnatelj Premrl, prof. Tomc in katehet Jamnik.

Dnevni red: 1. Poročilo predsednika; 2. Poročilo ravnatelja orglarske šole; 3. Pregled osnutka za sinodo; 4. Slučajnosti.

1. Predsednik msgr. Steska je po uvodnih pozdravnih besedah predstavil odbornikom novega člana odbora, g. kateheta Jožeta Jamnika, ki bo namesto g. Josipa Janežiča, kateri je bil prestavljen v Belgrad kot inspektor k fin. ministrstvu, prevzel tajniške posle. Namesto g. dr. Jerka Gržinčiča, ki je odšel v Zagreb in deluje zdaj tam kot šolski vodja v nadškofijskem konviktu, se bo privzel v odbor g. profesor drž. učiteljske šole Adolf Gröbming, ki poučuje že več let tudi na orglarski šoli in je sotrudnik »Cerkvenega Glasbenika«. To seveda, če bo sodelovanje v odbor hotel sprejeti.¹

2. Ravnatelj orglarske šole msgr. St. Premrl je podal sledeče poročilo: V minulem šolskem letu je dovršilo šolo 10 učencev, med temi štirje z odliko. Za novo šolsko leto se jih je priglasilo okrog 30, sprejetih pa je bilo 13. Skupno število učencev na orglarski šoli znaša letos 27 rednih in 2 izredna. Med učiteljstvom ni nobene spremembe. V »Slogi« se učita letos dva učenca klarinet. — Med počitnicami je bilo v učilnicah izvršenih nekaj popravil: popravljena je bila ena peč, na novo nabavljene tri klopi. Da bodo imeli učenci več prilike vaditi se na orglah, nameravamo tudi orgle v kapeli zvezati z zgornjimi z električnim pogonom. Je pa še nekaj ovir v tem pogledu. — Ker je vsako leto velik naval na šolo, bo treba učno dobo podaljšati od treh na štiri leta. Bolj nadarjeni bi šolo dovršili v treh letih, ostali pa v štirih. Z ozirom na daljšo učno dobo bi se tudi pouk nekoliko preuredil. Za eno leto bo tudi kazalo prekiniti s sprejemanjem učencev v prvi letnik. Dosedanja klasifikacija se bo nekoliko predruožila in se bodo rabili redi, kakor v drugih strokovnih šolah.

Prošnja nekega bivšega učenca orglarske šole, da bi dobil spričevalo usposobljenosti brez zrelostnega izpita, se je zavrnila.

Cecilijino društvo se je obrnilo na knezoškofijski ordinariat v Mariboru s prošnjo, naj bi se uredile neke medsebojne cerkvenoglasbene zadeve.

Na škofijski ordinariat v Ljubljani se društvo obrača s prošnjo, naj se organistovske službe razpišejo in oddajajo tako, kakor je bilo pred leti od škofijskega zaukazano; ta odlok naj se ponovno razglasi.

»Cerkveni Glasbenik« dolguje še okrog 70 naročnikov; knjigo »Zgodovina katoliške cerkvene glasbe« pa še nad 200 takih, ki so jo obdržali.

Poročilo o nadzoru organistov sta poslala g. prof. Matija Tomc za dekanijo ljubljanske okolice, in g. župnik Franc Blažič za litijsko dekanijo.

3. Pri osnutku za sinodo je bilo glede predpisov petja in glasbe pri službi božji stavljenih nekaj popravkov, oziroma predlogov, ki naj bi se pri končni redakciji škofijskega zakonika upoštevali.

4. Zaradi lažjega nadzorstva cerkvenega petja po župnijah bi bilo potreba dekanijo ljubljanske okolice razdeliti v dva dela. Toda zaradi sinode, ki se bo — kakor vse kaže — vršila že v letu 1939, odbor do tedaj ne bo predlagal nobene zadevne spremembe. Jože Jamnik.

¹ G. profesor je odborništvo rad sprejel.

Organistovske zadeve.

Občni zbor Društva organistov za ljubljansko škofijo v Ljubljani se je vršil dne 16. novembra 1938 v Rokodelskem domu v Ljubljani. Po pozdravu predsednika je podal tajnik g. Zabavnik sledeče poročilo: Društvo je imelo po zadnjem občnem zboru dve seji; sprejeti so bili štirje novi člani, članstvo je prenehalo 18 članom, ker niso poravnali članarine, umrl je en član. Odklonjena je bila prošnja na prosvetno ministrstvo za splošno priznanje dveh razredov srednje šole absolventom orglarske šole v Ljubljani. Ostane kot je bilo. Prizna se samo takrat, če ostane kdo v svoji stroki.

Ponudbo države, da bi kat. cerkev smela za svoje potrebe naložiti na direktne doklade do 10% naklade, škofovsko konferenca v Zagrebu meseca maja ni sprejela. V tej zadevi bomo vložili še enkrat prošnjo na škof. sinodo l. 1939. in utemeljili naše predloge. Blagajnik msgr. St. Premrl poroča, da je imelo društvo od zadnjega obč. zbora dohodkov 2395 din, stroškov 1857 din. Društveno premoženje pa znaša 1395 din. Vdovski sklad, zapopaden v prejšnji vsoti, znaša 650 din.

V odbor so bili izvoljeni za prihodnje leto sledeči člani: Iv. Zdešar, predsednik; Fr. Bricelj, podpredsednik; Fr. Zabavnik, tajnik; msgr. St. Premrl, blagajnik; P. Jerman st., Pavel Žagar, Avgustin Fabjan, odborniki.

Sprejeti so bili sledeči predlogi, ki naj jih naš zastopnik msgr. Premrl škof. sinodi sporoči in zagovarja:

- a) da se nastavljajo za organiste samo moški,
- b) da se vedno napravi med organistom in župnikom pogodba glede službe,
- c) v primeru spora med župnikom in organistom naj se vedno pokliče v razsodišče oziroma se zasliši tudi en član društva organistov.

Občni zbor je pooblastil društveni odbor, da stori vse, da uspešno zagovarja in zastopa koristi organistov pri prihodnji škofijski sinodi.

Seja društva organistov v Ljubljani se je vršila 25. XI. 1938. Odbor je odobril podporo dvema članoma v znesku 340 din. V društvo so bili nanovo sprejeti štirje člani: Zaje Franc, organist na Krki; Mihelčič Viktor, organist v Kamniku; Grkman Franc, organist v Komendi; Studen Andrej, organist v Goričah. Predlog, stavljen na zadnjem občnem zboru, naj bi društvo zbralo točne podatke o plačah in dohodkih vseh organistov v ljubljanski škofiji in za vsako župnijo posebej, je odbor za enkrat odložil in naročil predsedniku, naj poizve, če je to nujno potrebno; če ni, naj se opusti, ker bi to dalo velikansko delo.

Sprejet je bil predlog, naj se vstavi v spomenico, ki jo bo društvo poslalo na škof. sinodo, tudi zahteva, da organisti dobe tako kot drugi privatni nameščenci vsako leto dopust kakor vsakemu po zakonu in po službenih letih pripade.

Sklenjeno je bilo, da se sestavi in morebiti tudi da natisniti formular pogodbe, katero naj bi vsak organist pri vstopu v službo zahteval. V tej pogodbi naj bi bile točno označene vse dolžnosti in vse pravice za obe pogodbeni stranki, za organista in za cerkveno predstojništvo.

Ivan Zdešar.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 7. novembra je Glasbena Matica v Ljubljani priredila slavnostni koncert v proslavo 20-letnice osvobojenja in zedinjenja ter izvajala L. M. Škerjančevo kantato »Zedinjenje« za soli, zbor in orkester, kakor smo poročali že v prejšnji številki našega lista med raznimi vestmi. — 14. nov. je bil koncert Ljubljanskega godalnega kvarteta. Izvajal je Zikov, Beethovnov (op. 2) in Verdijev kvartet. Vsaktero delo je bilo pomembno in po svoje mikavno; izvajanje kar moč skrbno pripravljeno. — 20. nov. je Elizabetina konferenca trnovske župnije priredila dobrodelni koncert. Na njem so sodelovali: sopranistka gospa Lovšetova, tenorist g. Gostič, pianist g. Osana in violinist g. Sever. — Izredno pomemben koncert se je vršil 28. novembra. Ta dan je zopet nastopila Ljubljanska filharmonija in izvajala pod vodstvom dirigenta-gosta Lovra Matačiča, ravnatelja belgrajske opere, Bachovo za orgle napisano Passacaglio v imenitni Gödeckejevi priredbi, Mozartovo simfonijo v g-molu, Musorgskega »Noč na golem brdu« in našega simfonika Blaža Arniča Adagio in Scherzo iz njegove simfonije »Duma«. Koncert je bil vsekakor izvrstno podan, imeli smo pred seboj prvovrstnega, svetovno priznanega dirigenta, in doživeli tudi popoln uspeh našega Arniča. To nas je na tem koncertu posebno veselilo. — 1. decembra se je vršil običajni časnikarski koncert. Na njem so sodelovali: pevski zbor »Grafika«, vojaški orkester, pevke: Majdičeva, Kogejeva, Heybalova, pevec Šimenc, plesalka Bravničarjeva, čelistka Jerajeva, pri klavirju pa prof. Jeraj in kapelnik Neffat. — Državni konservatorij je priredil v decembru dve interni in eno javno produkcijo. Prva interna je veljala proslavi 20-letnice Cankarjave smrti, druga proslavi 60-letnice skladatelja Antona Lajovica, javna pa proslavi 20-letnice obstoja kraljevine Jugoslavije. — 23. decembra sem imel podpisani v Radio-Ljubljana orgelski koncert pod naslovom »V zarji Božiča«. — 25. decembra je bil v radiu orgelski koncert g. prof. Pavla Rančigaja. — 21. decembra je delavsko pevsko društvo »Cankar« priredilo Cankarjevo proslavo in nastopilo z več moškimi in mešanimi zbori.

II. Koncerti drugod: Ptujsko pevsko okrožje je 6. novembra priredilo koncert v Ptuj. Nastopilo je 6 pevskih zborov. Za sklep so nastopili združeni zbori pod vodstvom zvezinega pevovodje insp. Bajuka. — Časnikarska koncerta sta se 1. decembra vršila tudi v Mariboru in Celju. — V Mariboru se je vršil v novi cerkvi cerkveni koncert. Sodelovala sta zbor Cec. društva mariborske mestne in stolne župnije in mariborska vojaška godba. — 9. novembra sta nastopila ravnotam pianista dr. Elfe Klasine in dr. Roman Klasinc. — 14. novembra je koncertiral septet bratov Živko. — 19. novembra je bil cerkveni koncert v Škofji Loki. Sodelovali so: skladatelj Martin Železnik s tremi orgelskimi skladbami (Brosig, Bach, Železnik), pevski solisti: gđ. Vida Rudolfova, gđ. Štefka Korenčanova, g. Lovro Korenčan, v kvartetu poleg teh še g. Vilko Skok. Na orglah sta spremljala g. Ivan Kržišnik in g. Franc Babič. — Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič« je isti dan koncertiral v Mariboru. — V Celju je tenorist Slavko Lukman imel pred odhodom k filmu solistični koncert. Prej pa sta pela skupno s Pino Bergot v Komnu na Krasu.

St. Premrl.

Dopisi.

Novo mesto. (Cerkvenoglasbene razmere v kapiteljski cerkvi.) Kmalu bodo minula tri leta, odkar je »Cerkveni Glasbenik« (1936, str. 26) prinesel zadnje poročilo o pevskem zboru in cerkveni glasbi v kapiteljski cerkvi. Da ne bo svet mislil, da se je kapiteljski pevski zbor s svojim organistom vred vdal prijetnemu »dolce far niente« ter spi spanje pravičnega, moram po tolikem času zopet enkrat napisati kaj malega o glasbenih razmerah v naši župni cerkvi.

Od zadnjega poročila se je pevski zbor dolgo časa vzdržal v istem številu. Zadnje leto pa se je številčno nekoliko skrčil. Odšlo je iz Novega mesta več pevk in pevcev. Pevovodja in organist Anton Markelj mi je sporočil, da si je zbor skušal pridobiti nekaj novih, mlajših moči. A na žalost je pri mladini zelo malo zanimanja za petje, zlasti še za cerkveno. Vse za bolj važno jim je na pr. telovadba, razni sestanki in krožki ter razne vaje za igre. Samo za pevske vaje ni časa... Pevske vaje se vrše redno trikrat na teden, za razne prilike tudi večkrat. Moški zbor ima vajo enkrat na teden, mešani pa dvakrat.

Pevski zbor je na novo naštudiral tele latinske maše: Gollerjevo »Missa Loreto«, Wagnerjevo »Jubilata Deo«, Kempterjevo »Pastoralno mašo« v G, dr. Kimovčevo »Missa montana gracilis«. Vsega skupaj poje sedaj deset latinskih maš. V večjih praznikih sodeluje na koru tudi orkester »Prosvetnega društva«, ki ima nekaj prav dobro izvežbanih godbenikov. Omenjam še, da v kapiteljski cerkvi pojo pri slovesnih in petih mašah še vedno izključno le v latinskem jeziku s popolnim besedilom in z vsemi »spremenljivimi« spevi. Graduale in ofertorij pojo največkrat Hladnikove, introite in komunije pa večinoma po mojih recitativnih prireditvah, vendar s koralnim verzikljem in koralnim »Gloria Patri«. Ob koncu pete maše pa zapoje vselej tudi primerno slovensko pesem, ki se nanaša na dotični praznik.

Pevski zbor je naštudiral tudi že več novih slovenskih cerkvenih pesmi, zlasti Premrlovih, Kimovčevih, Sattnerjevih, Jobstovih, Vodopivčevih in drugih, zlasti mlajših naših skladateljev. Slovenske maše je g. organist s svojim zborom na novo naštudiral te-le: Tomčevo »Stopil bom k oltarju«, Beranovo prvo in drugo, Foersterjevo v čast sv. Ceciliji in Jobstovo »Bog, na svoj se rod ozri«. »Tebe Boga hvalimo« pa pojo doslej edino le Premrlovega. Pevski zbor je priredil tudi samostojen koncert, ki se je enkrat ponovil. Koncert je obakrat izborno uspel, kakor je o tem že poročal »Cerkv. Gl.« Prav tako je pevski zbor proslavil stoletnico Foersterjevega rojstva s posebnim koncertom v Prosvetnem domu. Ob rojstni 60-letnici g. prošta. Karla Čerina je pevski zbor na predvečer sodeloval pri proslavi v Prosvetnem domu, drugi dan pa je pel pri jubilarntovi maši. Sodeloval je pevski zbor vsako leto pri raznih akademijah in slavnostih v Prosvetnem domu.

Dne 22. oktobra 1938 je priredilo »Združenje vojnih invalidov« v telovadni dvorani osnovne šole prosvetni večer v proslavo 20-letnice Jugoslavije. Moški zbor je nastopil s sledečimi pevskimimi točkami: »Na dan«, »Jadransko morje«, »Doberdob«, »Iz bratskog zagrljaja« in »Hej Slovenci«. Mešani zbor pa je odpel »Gor češ izaro« in »Le enkrat bi videl« v moji prireditvi za mešani zbor in basovski samospjev. Ker se je ta prireditev vršila v soboto, se je jaz načeloma nisem udeležil. Vendar po splošni sodbi drugih je zbor vse točke zelo dobro podal.

Pri moškem zboru sodeluje več pevcev, ki niso cerkveni pevci. Celokupni moški zbor šteje 18 grl. Mešani zbor pa šteje okrog 20 moči, za razne prilike tudi več. Moški zbor je večkrat pel tudi pri raznih pogrebih in vsako leto na dan Vseh svetnikov popoldne na pokopališču, zvečer pa v kapiteljski cerkvi. Moški zbor poje 13 nagrobnic. Poleg šest splošno znanih: »Blagor mu«, »Nad zvezdami«, »Človek, glej«, »Vigred«, »Spomladi vse se veseli«, »Usliši nas, Gospod«, tudi še naslednjih sedem manj znanih: K. Bervarjevo »Slovo«, A. Foersterjevo »O, Gospod«, moja »Pokojnemu v slovo«, L. Hafnerjevo »Gospod, daj jim večni pokoj«, E. Adamičevo »Večna luč naj mrtvim svetlo«.

Z. Prelovčev »Poljana toži« in najnovejšo D. Cerarjevo »V hladni noči« z bariton-skim samospevom. Te nagrobnice, ki jih poje kapiteljski moški zbor, sem namenoma tu našel, da pokažem, kako veliko izbiro imajo pevski zbori tudi glede nagrobnic. In tu navedene nagrobnice so samo en del vseh onih nagrobnic, ki jih imamo Slovenci. Vem, da marsikje pojo vedno ene in iste nagrobne pesmi, dasi so bile že tisočkrat prepete in jih čivkajo že vrabci na strehi. Zato pa se človek kar oddahne, ko sliši pri pogrebu kako lepo novejšo nagrobnico. Kajpada se jo morajo pevec naučiti ne šele tedaj, ko je treba iti k pogrebu, ampak že davno prej, da jo imajo takrat že pripravljeno v zalogi. Želeti je, da bi pevski zbori z novim letom tudi v tem pogledu napredovali.

Pohvalno moram omeniti, da se je g. organist Markelj od zadnjega poročila udeležil treh glasbenih tečajev, namreč v Radovljici, Ljubljani in Celju. Taki tečaji gotovo veliko pripomorejo k nadaljnji glasbeni izobrazbi. Prav tako je sestavil natančen zapisnik ali inventar o vseh skladbah kapiteljske cerkve, in sicer po partiturah in glasovih ter z raznimi opombami. Takega inventarja pred njim ni bilo. S pomočjo g. Tešarja, kapiteljskega pevca, je jako praktično uredil tudi cerkvenoglasbeni arhiv na kapiteljskem koru. G. Tešar rad prebira »Cerkv. Gl.« in tamkaj (1935, str. 172) je našel tudi moj članek »Kako pa je z glasbenim arhivom na naših cerkvenih korih?« To ga je nagnilo, da je z g. organistom skušal urediti arhiv po mojih navodilih v omenjenem članku. Omara je sicer stara in ni veliko vredna, a vendar je sedaj lepo razdeljena v 14 predalov in vsak predal ima ličen nadpis. Na dveh predalih stoji nadpis »Latinske maše«. Treba je za to dveh predalov, ker obsega arhiv 52 latinskih maš. Nad drugimi predali beremo nadpise: »Graduali in ofertoriji«, »Slovenske maše«, »Marijine«, »Obhajilne«, »Blagoslovne« itd. Ker so sedaj vse skladbe praktično razvrščene po predalih, je mogoče v najkrajšem času najti katerokoli skladbo, nahajajočo se v kapiteljskem cerkvenoglasbenem arhivu.

G. Markelj vodi v posebnem zvezku tudi natančen zapisnik o vseh pesmih, ki se pojo ob nedeljah in praznikih pri jutranji in glavni kapiteljski službi božji.

Precej težav pa ima s prepisovanjem glasov za pevce. To ni le mučno, ampak tudi zelo zamudno delo. Zato je želiti, da bi se mu preskrbel »opalograf« za razmnoževanje not. Ker pa pevski zbor veliko poje iz prilog »Cerkv. Gl.«, je želja pevskega zbora, da bi cerkev za stalno naročila več prilog našega lista.

Sicer pa gre velika hvala tudi pevskega zboru, da je tako vztrajno prihajal k pevske vaje in tako vneto sodeloval pri kapiteljski službi božji. Želim v novem letu pevskega zboru in njegovemu dirigentu obilo uspeha in blagoslova božjega!

Fr. Ferjančič.

Sv. gora nad Litijo. V tekočem desetletju se je cerkveno petje tudi pri nas močno dvignilo, tako kvantitetno kot tudi kvaliteto. Nosilci tega napredka so bili pač v prvi vrsti dobri in agilni organisti. Od teh moram predvsem omeniti g. Ivana Grma, ki slušbuje sedaj na Vačah. Pod njegovim vodstvom se je posebno razvil moški zbor, pa tudi mešani ni zaostajal. Zbor se ni omejil samo na cerkveno petje, temveč je z uspehom gojil tudi svetno petje, narodno in umetno, ter je častno sodeloval na raznih okrožnih koncertih. Dva koncerta je pa priredil tudi doma; enega samostojno, drugega s sodelovanjem sosednih zborov. Z odhodom g. Grma se je zbor nekoliko raztrgal, kakor je pač vedno v podobnih primerih. Nekateri člani, oziroma članice, so opustili sodelovanje pri zboru, nekaj fantov pa je odšlo k vojakom; ostali so pa še kar z vneto dalje obiskovali vaje in sodelovali na cerkvenem koru. Vendar pa se zbor počasi zopet množi in ustaljuje.

V splošnem pojemo pesmi skoraj vseh naših skladateljev, nekaj tudi drugih, tako na primer: Ribarja, Vavkna, Foersterja, Potočnika, Haydna, Führerja, Zangla, Ocvirka, Hladnika, Cveka, Gerbiča, Pogačnika, Sicherla, Vilarja, Gruma, Brvarja, Premrla, Kirmovca, Sattnerja, Vodopivca, Tomca, Mihelčiča, Mava, Železnika, Ščekove in Zrimška.

Notni material, kateri je cerkvena last, je sledeči: Premrl: 10 mašnih, 40 Marijinih; Adamič: Mašne pesmi; Sattner: Mašne pesmi; Vodopivec: 12 pesmi v čast

svetogorski Kraljici; Mav: Vzdih po Materi; potem so pesmice: 4—5 »Slava Brez-madežni; 4—5 Cecilij, I. in II. del; nadalje še Vodopivčevi zbirki »Božji spevi« in »Zdrava Marija«; potem »Cerkvena ljudska pesmarica« ter božična in velikonočna zbirka Riharjevih, Cvekovi in Vavknovi napevov, pa še p. Hribarjeve »Adventne in božične pesmi«. To so samo partiture po en izvod, brez glasov in v tako slabem stanju, zlasti zadnje, da se težko rabijo. Treba je vedno limati in popati raztrgane liste. Ostali notni material so si pa nabavljali organisti sami, zato je z odhodom vsakega nastala v notni omari praznina. Sicer so se note pred nekaj leti še kar tako valjale po koru, omaro imamo šele zadnje čase. Treba bo urediti še seznam in zapisnik, da bo red poln.

Pri cerkvenem petju uvajamo polagoma nov pravilni običaj, da pojemo od darovanja do povzdigovanja daritvene pesmi, od povzdigovanja do obhajila euharistične ali druge primerne, v začetku maše in po obhajilu pa: ali mašne (v začetku) ali godovne (prazniške) ali pa take, ki spadajo v dotično cerkveno dobo. Slovenskih maš nimamo; včasih pojemo iz Cecilije Haydnovo: »Pred stolom tvoje milosti«. Kadar pridemo na kak način do not, se bomo pa še drugih naučili, saj je dosti lepih slovenskih maš. Latinsko mašo imamo eno: Schweitzerjevo »Kind Jesu-Messe« (cerkv. last, seveda partitura); peli je nismo še nikoli in tudi stari pevci se ne spominjajo, da bi jo kdaj peli. V načrtu pa imamo, da se jo bomo naučili z božjo pomočjo. Rekvijem pa pojemo Migličev v e-molu, drugega za enkrat še nimamo.

Preej razvito pa imamo ljudsko petje. Pri zornicah, šmarnicah, prve petke, postne petke in ob nedeljah popoldne kar ljudstvo poje. Pri nas kar takole naredimo: primerno pesem se pevci dobro naučijo, organist jo razmnoži na listkih, katere razdeli po klopih; potem pa gredo pevci in organist v klopi in zapoje. Ljudje imajo v rokah listke, bero besedilo, slišijo napev — nekaj je itak bivših pevcev med njimi — in pri drugi ali tretji kitici se že vsa cerkev oglasi. Tako je pogruntal naš gospod župnik.

Pevske vaje imamo ob nedeljah po maši, v zimskem času pa tudi med tednom zvečer. Pozimi je težava, saj ni prijetno, gaziti sneg poldrugo uro vkreber. »Cerkveni Glasbenik« ima organist; primerno bi bilo, da bi ga naročila tudi cerkev. Tako se po skromnih močeh trudimo, da zadostimo namenu cerkvenega petja: poveljavati in oplešavati bogoslužje ter srca vernikov dvigati k Bogu! Bernot Lojze, organist.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Dr. Jerko Gržinčič: **Miklavž prihaja**. Mladinska opereta v treh dejanjih. Salezijanska založba: Rakovnik — Ljubljana. — Ta prikupna mladinska opereta je izšla v tisku v novemembru leta 1937. Že prej so jo izvajali pogostokrat pri nas, pa tudi na Hrvaškem in Čehoslovaškem. Melodije so preproste, pevne, glasba — kar harmonično, ritmično in oblikovno stran tiče — dokaj mikavna in posrečena. Le tu in tam naletimo na kako malo netočnost, ki pa se v celoti izgubi. Glede kromatičnih tonov omenjam, da pišemo v G-duru pravilno cis, ne des, in podobno. — Pristavljam še to, da se posamezni kupleti lahko s pridom samostojno uporabijo pri družinskih Miklavževih večerih, kar tudi g. skladatelj sam priporoča v uvodnih besedah.

St. P.

Slovenski Božič. Po narodnih napevih uglasbil Matija Tomc. Izdala in založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Opalografiral Roman Pahor, Zapuže (Ljubljana). — V pričujočem delu, čigar besedilo je po narodnih pesmih zbral prof. Niko Kuret, prof. Tomc pa po narodnih napevih — vzeti razen predzadnjega iz zbirke »Dobropolje in okolica« — jako srečno povil v povsem zaokroženo celoto, smo dobili Slovenci pristno ljudsko božično spevoigro, oziroma nekaj ljudski božični oratorij, ki smo ga do sedaj zelo pogrešali. V tem »Slovenskem Božiču« nastopajo: Jožef — bariton, Marija — sopran, angel — tenor, krčmar — bas, krčmarica — alt, štirje pastirji —

moški kvartet in pevski zbor — mešani zbor. Spremljanje je ali za klavir ali za harmonij. Večinoma baročne, pod vplivom instrumentalne glasbe nastale ljudske božične melodije, porabljene v tem delu, so prirejene v preprostih, jasnih harmonijah, primernih njihovemu značaju. Pesem »Eno je dete rojeno« pa je resnoben koral in je zato dobil tudi temu slogu prikladno harmonično odelo. V slogu pesmi so izvedene tudi medigre. Tome zлага in prireja vedno vestno in se pokaže povsod zrelega mojstra. Tudi pri tem delu mu moramo to priznati. St. P.

DPZM. Mladinske pesmi. Številni mladinski zbori, ki so v zadnjih letih s svojimi koncertnimi nastopi obrnili pozornost nase, so dali pobudo skladateljem za ustvarjanje novih del. V ediciji DPZM - 2 sodeluje 6 skladateljev: Bravničar, Cvetko, Osterc, Pirnik, Savin, Tome. Savinovi 2 pesmi: »Maj« in »Tecimo« pripadata stilno dobi, ki je že za nami; pesmi ostalih skladateljev nam nudijo priložnost motriti usmerjenost naše novejšje glasbe. V splošnem moremo reči, da stavijo glavni poudarek na harmonske tvorbe in da pride do močnega izraza zlasti ta komponenta modernega sloga, ne sicer pri vseh enako, pri enem bolj, pri drugem manj. Močno je poudarjena ta stran pri obeh mlajših skladateljih: Cvetku in Pirniku. Cvetkove pesmi so harmonsko, skoraj pretežno obložene, prav tako tudi Pirnikova »Marija je po polju šla«, čeprav je slednja ena najbolj občutenih v zbirki. Značilno pot udarja Tome v obeh pesmih »Glad« in »Kralj Matjaž«: prva privlači po svoji elegičnosti, pri drugi stopi v ospredje začetni motiv z značilno kvarto, ki obvlada vso skladbo. Najbolj pride tukaj do izraza linearni činitelj, zaradi česar se ta skladba lepo odraža od ostalih v zbirki. Lepo prozoren in ne prenasičen je Bravničarjev stavek, tako v prvi: »Polžek-čarodej« in v drugi: »Moj očka je rudar«. Svojo pot hodi Osterc. Njegove melodične linije so samostojno nastopajoče osebe, od katerih vsaka samostojno pripoveduje, ne oziraje se dosti o čem govori druga. Šola pretekle dobe je učila: Hrbtenico skladbe tvorijo konsonančni akordi, vmes pa poživljajo celoten potek disonančni akordi. Osterc vloge zamenja: konsonančni akord je v njegovih skladbah zaželjena zanimivost.

Tako si naša novejšja glasba utira svojo pot; skladatelji so se obrnili k mladini, da bi ona podprla in širila njihova stremjenja. Mladi pevci so njih delo že podprli in ga bodo tudi v bodoče. Omenjena zbirka jim bo gotovo dobrodošla. Dr. A. Dolinar.

Ob dvajsetletnici Jugoslavije. Mladinski zbori za ljudske, meščanske, srednje in učiteljske šole. Zbral in uredil Luka Kramolc. V Ljubljani 1938. Izdala in založila Banov, založila šol. knjig in učil. Od 20 pesmi, ki jih zbirka vsebuje, so tri rodoljubnega, priložnostnega značaja, tri so umetne pesmi s spremljanjem klavirja, ostale (14) so pa priredbe narodnih pesmi iz vseh slovenskih pokrajin. Tudi od teh imajo nekatere klavirsko spremljavo. V zbirki so zastopani skladatelji: Adamič, Jobst, Premrl, Škerjanc, Tome, Šantel, Mirk, Kramolc, dr. Kimovec, dr. Švara. Že imena skladateljev povedo, da so v zbirki pesmi, ki so izvedljive v najpreprostejših razmerah, da pa stavijo nekatere na izvajalce tudi razmeroma velike zahteve. Zадnje so seveda v manjšini. Vse so pa prirejene z izbranim okusom, kar se za slavnostno izdajo tudi spodobi. Zbirko toplo priporočamo vsem, ki imajo opraviti z mladinskimi zbori. Vsak bo našel v njej dosti sebi primernega gradiva. M. Tome.

Breda Šček: Tretja cerkvena pesmarica za mladinski zbor. Ljubljana 1938. Cena 20 din. V zbirki je 13 pesmi: ena adventna, 4 božične, ena velikonočna, 3 Marijine, 3 evharistične in ena nagrobna. V splošnem moramo reči, da so te pesmi dobro premišljene, lahko pevne, oblikovno zaokrožene, ritmično jasne: lastnosti, ki zagotavljajo, da se bo marsikaka od njih stalno obdržala na sporedih mladinskih zborov. Izjemo bi napravil pri št. 4. Da ima predpisan $\frac{3}{4}$ takt namesto $\frac{2}{4}$, to je očitna napaka. Pač pa je sicer, najbrž pod vplivom besedila, ritmično zelo raztrgana. Konec je boljši. Zbirko priporočamo! M. Tome.

Viktor Mihelčič: Slava sveti Hostiji! 5 obhajilnih pesmi za mešan zbor. Samozaložba. Teh pesmi smo lahko od srca veseli. Posebno posrečene so prve tri: v njih polje sveže življenje, kot ga zadnje čase v naših cerkvenih skladbah skoraj nekam pogrešamo. Sprejemljiva je tudi št. 4, le da se zdi, kot bi bila v začetku glas in spremljava organično premalo zraščena. Št. 5 je pa v taktu docela zgrešena. Edino možen in pravičen bi bil $\frac{3}{4}$ takt z ritmizacijo, kot je v sredi pesmi (zadnja dva takta bi zaradi besedila morda ostala kot sta). $\frac{1}{4}$ takta tukaj ni mogoče opravičiti. Pri morebitnem ponatisu bi kazalo to izboljšati, nakar bi bila pesem prav dobra. M. Tome.

12 mašnih pesmi (6 vstopnih, 6 daritvenih). Za mešani zbor zložil Fr. Blažič. Samozaložba. Cena 16 din. Zbori bodo vseh pesmi kar po vrsti veseli. Ne samo, ker posebno daritvenih pesmi še vedno pogrešamo, ampak tudi zato, ker so te pesmi v resnici dobre. Do podrobnosti so uglašene in izpiljene; skoraj bi pristavil, da še preveč. Danes nam kar dobro dè, če skladatelj, ne da bi seveda pretiraval, včasih z bolj trdó roko zariše tudi kako ostrejšo potezo. Tega moremo od skladatelja, ki se je s svojimi zbirkami že večkrat lepo predstavil, tudi z gotovostjo pričakovati. — Zbirki je pridejan kot dodatek koralni »Spovem se«, ki se ponekod poje ob slovesnejših prilikah pred delitvijo sv. obhajila. M. Tome.

Šolske proslave. Trije zvezki. Za šolsko mladino uglasbil Anton Grum. Prvi in tretji zvezek staneta vsak 8 din, drugi zvezek 6 din. Izdal in razmnožil Roman Pahor. Pesmi (v vseh treh zvezkih jih je 17) pojejo o materini besedi, o morju, o Korotanu; po ena je posvečena kralju in kraljici-materi za rojstni dan, ena blagopokojnemu kralju Aleksandru I.; druge so porabne za državne praznike in za druge šolske proslave. Pesmi so vse triglasne in imajo pripisano lahko klaviirsko spremljavo. Da dobimo pri toliki izbiri prirodnih pesmi v tekstu (večino jih je zložila Nuša Rapetova) kakor tudi v glasbi mesta, iz katerih veje bolj duh šolske sobe kot živega življenja, ni nič čudnega. V splošnem bodo pa te zbirke nudile obilo hvaležnega gradiva vsem, ki pri prirejanju šolskih proslav včasih nimajo kaj v roke vzeti. M. Tome.

Razne vesti.

Občni zbor Cecilijinega društva za stolno župnijo v Ljubljani se je vršil v nedeljo, 18. decembra 1938. Namesto zadržanega predsednika je občni zbor vodil društveni podpredsednik msgr. Stanko Premrl. Na podlagi društvenih pravil iz l. 1904 je pojasnil namen in delokrog društva ter podal blagajniško ter glasbeno poročilo. Podpornih članov je okrog 70. Društvo je nabralo članarine in prispevkov leta 1935 2490 din, l. 1936 2925 din, l. 1937 2900 din. Za l. 1938 se še nabira. Društvo krije približno eno desetino stroškov stolnega kora. Največ stanejo pevci za velike maše, potem orkester, muzikalije in druge potrebščine. Poleg društva prispevajo za vzdrževanje kora še stolna cerkev in kanoniki, g. knezoškof in škofijski ordinariat, banska uprava in Radiofonska oddajna postaja. — Stolni kor ima dva pevška zbora: glavni za velike latinske maše in drugi za slovensko petje zjutraj in popoldne. Prvi zbor šteje okrog 50, drugi okrog 40 pevcev in pevk. Večkrat pojo tudi orglarski učenci vokalno pod vodstvom g. stolnega dekana dr. Fr. Kimovca. Nekateri pevci in pevke pojo že mnogo let: n. pr. g. Joža Likovič, banski komisar, 21 let, gospa Vilma Mrovlje 20 let, g. Avgust Jeločnik, trgovec, 19 let, g. Avgust Berlot, carinski uradnik, in g. Viktor Nahtigal, kontrolor fin. direkcije, po 18 let. Ostali več ali manj časa. V zadnjih treh letih je odšlo s kora več pevk, izmed katerih se jih je pet omožilo; umrli so štirje bivši člani zbora. Vsak zbor ima vaje dvakrat na teden. Latinskih mašnih skladb je bilo izvajanih v zadnjih treh letih 35; naučenih tudi nekaj novih slovenskih maš. — Pri volitvah je bil soglasno potrjen dosedanji odbor. Med slučajnostmi je član stolnega zbora, g. inšpektor drž. železnice in skladatelj Mihael Rožanc sprožil par praktičnih predlogov, ki jih bo društvo skušalo uresničiti.

Na sveti dan, 25. decembra 1938 je v Šenčurju pri Kranju umrl zaslužni cecilijanec, biseromašnik Blazij Grča, starosta slovenskih duhovnikov, upokojeni župnik in častni konzistorialni svetnik goriške nadškofije, star en mesec manj kot 93 let. Pokojni je bil po rodu Gorenjec, služboval pa je na Goriškem, na zadnje 34 let v Šempasu pri Gorici, od koder je prišel kot upokojenec v Šenčur pri Kranju. Udeleževal se je na vseh mogočih kulturnih poljih, ustanavljal je društva, bil 12 let deželni poslanec. Na njegovo pobudo se je ustanovilo Cecilijansko društvo za goriško nadškofijo. Naj počiva v miru!

Umrla je v Gorici 27. novembra 1938 gospa Terezija Mercina, soproga g. svetnika Ivana Mercina, prof. v p. in znanega zvonoslovca. Pokopali so jo na Gočah pri Vipavi, v rojstnem kraju njenega soproga, v lastni grobnici. Blagi pokojni gospe Bog daj večni mir! G. svetniku pa naše najiskrenejše sožalje!

Lajovčeva čitanka je naslov najnovejše zbirke, ki je izšla v založbi Glasbene Matice v Ljubljani ob 60letnici slovenskega skladatelja Antona Lajovica. Uredil jo je skladatelj L. M. Škerjanc. Čitanka ima dva dela. V prvem delu sta dva Škerjančeva članka: skladateljev življenjski potek in glasbeno delo. Arhivar Slavko Koželj je napisal bibliografijo slavljenčevih skladb, Božidar Borko pa članek: Anton Lajovic kot duhovni ideolog. V drugem delu, ki obsega 43 strani, so natisnjeni razni avtorjevi samospevi, nekateri prvič, trije ženski zbori ter Sanjarija iz Caprice za klavir. Lajovčeva čitanka stane 80 din ter se naroča pri Glasbeni Matici ljubljanski.

Poročila sta se članica proforskega zbora drž. konservatorija v Ljubljani Majda Lovšetova in član proforskega zbora drž. glasbene akademije v Zagrebu Čedomil Dugan. Obema glasbenima umetnikoma želimo v zakonu obilo božjega blagoslova.

Koncertna pevka in učiteljica petja ga. Ivanka Negro-Hrast je 12. decembra 1938 predavala na drž. konservatoriju v Ljubljani o pevski tehniki in motnjah glasu. Njeno predavanje prinašamo v današnji številki.

G. Danilo Cerar, do sedaj organist na Ježici ter pevovodja ljubljanske »Grafike« in skladatelj, je s 1. decembrom 1938 nastopil službo organista in pevovodje na Viču. Njegov naslov je: Ljubljana-Vič, Cesta na Dobrovo 6.

»Božji vrelci« je naslov novi slovenski liturgični reviji, ki bo izhajala kot mesečnik. Naroča se v Misijonski tiskarni v Grobljah p. Domžale. Celoletna naročnina je 10 din. List priporočamo.

Dr. Ivan Vrečarjev novi molitvenik »Kristus kraljuj« ima priloženo — kakor smo na kratko že zadnjič poročali — tudi obsežno pesmarico: 145 enoglasnih napevov, ki jih je uredil Luka Kramolc. Kot prva je koralna angelska maša, nato še 7 mašnih napevov. Evharističnih pesmi 16. Za cerkveno leto je poskrbljeno z osmimi adventnimi (med temi nekaj Marijinih), z osmimi božičnimi in 12 pesmimi za nadaljnje praznike do Zalostne Matere božje v postu; postnih je 7, velikonočnih 7, ena za Križev teden, ena za Vnebohod. Marijinih je 20, binkoštna tri, Sreča Jezusovega tri, za praznik sv. Rešnjega Telesa ena. Za nadaljnje godove in praznike še 14 pesmi, za razne prilike 9 pesmi in končno 27 litanijskih odpevov. Med avtorji napevov so zastopani sledeči skladatelji: Belar, Budna, Čerin, Luka Dolinar, Ferjančič, Foerster, Gruber, Haydn, Hladnik, Hribar, Jenko, Jobst, Jurkovič, Kimovec, Mašek, Mihelčič, Mitterer, Moro, Nedved, Potočnik, Premrl, Rihar, Sattner, Smolka, Tome, Traven, Vavken, Vodopivec. Približno polovico napevov je ljudskih; med njimi več do sedaj bolj malo poznanih. — Molitvenik s tako bogato ljudsko pesmarico toplo priporočamo. Cena izvodu 36 din, dijaški 30 din.

Naša kraljica Marija je darovala frančiškanski cerkvi v Dubrovniku nov veliki zvon, težak 1450 kg z glasom Cis. Zvon je vlila zagrebška livarna Lebiša. Frančiškanska cerkev je dobila tokrat še en manjši zvon, težak 305 kilogramov z glasom ais. S prejšnjimi tremi zvonovi imajo sedaj zvonilo petih zvonov: Cis-e-fis-gis-ais.

Kot nov hrvatski cerkven skladatelj se je pojavil Mladen Stahuljak, absolvent muzičke akademije v Zagrebu. Zložil je latinsko mašo za zbor in orkester skupno s spremenljivimi deli prve adventne nedelje kot celoto. Mladen Stahuljak je tudi orgelski virtuoz in je kot tak vseskozi uspešno nastopil v kratkem orgelskem koncertu 24. junija 1938. Izvajal je St. Prepekovo Improvizacijo, R. Unkelove Koralne variacije in lastno Improvizacijo. J. Arbatskega tokata in fuga je odpadla.

Češkoslovaški cerkvenoglasbeni list »Cyril« je priobčl v 7.—8. in 9.—10. številki 1938 večino člankov o Františku Picki, cerkvenem zborovodji in pozneje kapelniku Narodnega gledališča v Pragi, roj. 12. maja 1873 v Strašicah, umrl 18. oktobra 1918 v Pragi. Picka je bil tudi plodovit cerkveni in svetni skladatelj. Med cerkvenimi skladbami so znamenite njegove latinske maše v C—B—F—G in A, jako priporočljivi njegovi Requiem, Te Deum, moteti, pesmi, orgelske skladbe. V omenjenih dveh dvojnih številkah »Cyrila« pišejo o Picki P. Jan Štikar (tri članke), František Jan Khodl (dva članka); Malvina Procházková, Cyril Sychra, Vojtěh Řihovský in Ludmila Marková. Člankom je pridejanih tudi mnogo krasnih slik. Največ Pickovih skladb je izšlo v založbi F. A. Urbaneka v Pragi. Za tega odličnega skladatelja naj bi se tudi zlasti naši cerkveni zborovodje in organisti nekoliko bolj pobrigali in uvrstili v svoj repertoar vsaj tudi to ali ono njegovo skladbo.

P. France Ačko, O. F. M., je izdal suito za klavir. Dobi se pri skladatelju v Kamniku. Cena 10 din.

P. Dominika Johnnerja znana knjiga o gregorijanskem koralu »Große Choral-schule« je izšla v 7. razširjenem natisu. Obsega 406 strani. Vezana stane 6.80 RM.

Ravnatelj visoke papeške šole za cerkveno glasbo v Rimu, opat Paolo Ferretti, O. S. B., je umrl 23. maja 1938 v Bologni na poti k evharističnemu kongresu v Budimpešti. Bil je tudi konzultor kongregacije sv. obredov, akademik sv. Cecilije in podpredsednik Zveze italijanskih cecilijancev. Na njegovo mesto kot konzultor kongregacije sv. obredov v zadevah cerkvene glasbe je bil pred kratkim imenovan znani koralist Don Gregorio M. Suñol.

11. oktobra 1938 je minulo 150 let, kar se je rodil veliki avstrijski glasbeni teoretik in čudovito plodovit skladatelj Simon Sechter. Njegovo glavno teoretično delo je »Grundsätze der musikalischen Komposition« (3 zvezki). Sechter je zložil 35 latinskih maš in več drugih za liturgijo namenjenih skladb; orgelskih preludijev in fug okrog 6000; potem pa še cele kupe raznih drugih najrazličnejših skladb. Izmed teh je izšlo v tisku primeroma le malo; vso njegovo glasbeno zapuščino hrani arhiv Društva glasbenih prijateljev na Dunaju. Tu se nahaja: 6 zvezkov evangelijev, 2 zvezka listov (beril), 93 psalmov, Dejanje apostolov, 2 oratorija »Pogin Sodome« in »Razodetje sv. apostola Janeza« (trilogija), 7 oper, veliko variacijsko delo (104 variacij na 104 takte dolgo temo), balade, pesmi, njegov glasbeni dnevnik, kontrapunktična dela iz l. 1850—67, 30 zvezkov klavirske, orgelske in pevske glasbe, itd. — Simon Sechter je bil rojen v Friedbergu na bivšem Češkem v Sudetih. Iz deželkega podučitelja se je vzel do pravega učitelja v Lincu, korepetitorja (domačega učitelja) na Dunaju, učitelja glasbe na zavodu slepcev ravnotam, do drugega in prvega dvornega organista in končno do profesorja kompozicije na preosnovanem dunajskem konservatoriju. V glasbi se je izpopolnjeval vse življenje; od bogatega znanja pa je vedno tudi drugim razdajal. Med njegovimi številnimi učenci sta bila tudi Schubert in Bruckner. Neverjetno je bil priden in vztrajen: vsak dan je zložil najmanj eno fugo, drugače ni bil srečen. Vseh njegovih skladb cenijo danes na 8000. Umrl je Sechter 10. septembra 1867. Glede cerkvene glasbe, glede odnosa skladateljev do nje, se je ta izredni glasbenik in skladatelj ter globoko veren človek izrazil takole: »Skladatelja najvzvišenejši poklic more biti samo ta: srca svojih poslušalcev vnemati za božjo ljubezen. Ako bi bil sicer dosegel vse mogoče namene, razen tega vzvišenega glavnega namena, je vendar zgrešil svojo najiminitnejšo nalogo.« (Prim. članek »Simon Sechter«, napisal dr. Ernst Tittel, Wien, v Musica divina, 1938, 10 zv.)

Pesem o škofu I. F. Baragi.

Iz življenja našega misijonarja in škofa I. F. Barage vemo, da je v teku svojega delovanja med ameriškimi Indijanci večkrat obiskal tudi svojo domovino. Znameniti škof ob takih prilikah ni pozabil obiskati svoj rojstni kraj gradič Mala vas, župno cerkev v Dobrničah, v kateri je bil krščen, in Trebnje, kjer je preživel prvo mladost. Tu je živel njegova sestra Amalija, žena graščaka Gressla; tej je bil obisk v prvi vrsti posvečen.

Tak obisk je napravil škof Baraga dne 2. februarja 1854. Za to priliko je zložil tedanji trebanjski kantor, učitelj in organist Emanuel Tomšič »Pesem o priliki obiskovanja milostljivega škofa I. F. Barage«. Besedilo imenovane pesmi je bilo objavljeno v »Zgodnji Danici« 9. III. 1854. List 10. Tednik VII. Tomšič je napisal besedilu še melodijo, ki jo prinašamo v taki izdaji, kot so jo peli trebanjski cerkveni pevci ob času Baragovega obiska. Na to pesem me je opozorila moja mati, ki mi je pesem večkrat pela.

Moderato.

E. Tomšič (l. 1854).

Kar dol - go že - le-li smo z vne't'ga sr - ca, smo dan's do-ži-

ve - li hva - li - mo Bo - ga! Ker smo za-do - bi-li mi sre-čo le

to, da Ba - ra-ga mi - li nam ma - šo be - ro.

mi - li

Objavo te Tomšičeve skladbe smatram za potrebno, prvič zaradi tega, ker je to vendarle prispevek za Baragovo osebnost, ki ima vedno več častilcev; drugič zaradi Tomšiča, ki je bil svoje dni znan orgelski improvizator. Njegovi orgelski igri so se čudili ne le Tomšičevi prijatelji, znanci in rojaki, temveč tudi tuji gostje, ki so prihajali iz različnih kronovin nekdanje monarhije v posete k nekdanjemu trebanjskemu graščaku in Baragovemu sorodniku Gresslu.

Srečko Koporc.

Pripomba k »Poslušajte, vsi ljudje«.

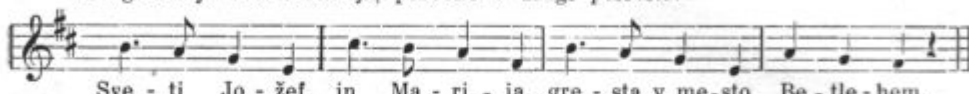
Nova pesmarica v molitveniku »Kristus kraljuj« ima pod št. 37. pesem »Poslušajte, vsi ljudje«, Morda bo zanimalo, kako pojejo to pesem v Kamni gorici.

Začenjajo: Veselite se, ljudje. To je gotovo bolj v duhu veselega božičnega razpoloženja in cerkvenih molitev kot pa: Poslušajte, vsi ljudje. Pesem namreč popisuje Jezusovo rojstvo. To je: veliko veselje. (Lk 2, 11 — Evangelij pri polnočnici). Zato poziva sv. Cerkev: Veselite se, pebesa, in raduj se, zemlja (pesem pri darovanju polnočne maše), ali: Veseli se, Sionska hči, prepevaj, hči Jeruzalemska (obhajilna pesem zorne maše) itd.

V 3. kitici pojejo: Za večerjo pa nič ni.

Zelo drugačna je 5. kitica. Takole smo jo peli: Ko iz mesta prideta, prenočišče najdeta. To besedilo je popolnoma v skladu s svetopisemskim sporočilom, kar za »bajtico zagledata«, kakor je v zgoraj omenjeni pesmarici, ne bi bilo lahko trditi. — Končujejo to kitico: Tam v štalci na revni slamci je rodila Jezusa.

Drugačna je tudi melodija, posebno v drugi polovici:

A. Pogačnik.

DAROV ZA »CERKVENI GLASBENIK«

Po 20 din: Don Mato K. Milič, župnik na Kuni (Dalmacija); č. s. Ljubimira Zulj, Celje; g. Matej Tomazin, tajnik JRZ v Ljubljani; po 10 din: župni urad na Koroški Beli; g. Franc Plevelj, organist v Šmartnem pri Kranju; g. Franc Vavpetič, župnik v Šenčurju pri Kranju; g. Ivan Kozjek, poštar in organist v Podbrezju; g. dr. Alojzij Merhar, stolni kanonik v Ljubljani; g. Andrej Studen, organist v Goričah; g. Josip Brečko, regens chori v Osijeku; g. Nikolaj Pustinek, organist v Sevnici; g. Anton Mrvar, organist v Stopičah pri Novem mestu; g. Franc Požun, organist v Žužemberku. — Veem se iskreno zahvaljujemo in Bog vam obilno povrni!

NAŠE PRILOGE.

Današnja (1.—2.) glasbena priloga, v obsegu osmih strani, prinaša dva M. Tomčeva mešana zbora: »Jezusova oporoka«, ki je primerna za misijonske prireditve in papeške akademije, ter »Čudovit si v svojih svetnikih«, ki bo prav tako dobro uporabna pri misijonskih prireditvah, pa tudi še zlasti pri akademijah Baragi na čast; St. Premrllov ofertorij za praznik oz. god sv. Janeza Boska, spoznavalca, ki se obhaja 30. januarja; ta ofertorij bo uporaben tudi kot motet po recitiranem ofertoriju pri raznih latinskih mašah, Anton Jobstovo Postno, A. Mavovo pesem v čast sv. Jožefu in St. Premrllov otroški zborček »Pesem prvoobhajancev«. Posamezni izvodi se dobijo pri naši upravi po 2 din.

LISTNICA UPRAVE.

Današnji številki so priložene poštne položnice za poravnavo naročnine za l. 1939. Prosimo cenjene naročnike, da nam naročnino čim prej nakažejo. Kdor še kaj za nazaj dolguje, naj še tisto poravna. Tudi tiste naročnike, ki so naročili in prejeli po več izvodov zadnje glasbene priloge (božične pesmi), pa jih nekateri še niso poravnali, pozivamo, naj s poravnanjem ne odlašajo. Posamezne naročene priloge je treba plačati takoj po prejemu, letno naročene pa, kakor kdo more ali med letom ali konec leta.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 din, za dijake 25 din, za inozemstvo protivrednost 60 din letno. Uredništvo in upravnništvo: Pred Škofijo št. 12/I. — Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Čeč).